

Inventering av handelsinriktad nationalekonomisk forskning

av Sven-Olov Daunfeldt
2007

Förord

Författaren Sven-Olov Daunfeldt, fil. doktor verksam vid Handels Utredningsinstitut (HUI), har under hösten 2006 erhållit ett stipendium från Handels Utvecklingsråd för att genomföra en inventering och kartläggning av handelsinriktad nationalekonomisk forskning. I rapporten görs en genomgång av svensk och nordisk handelsinriktade nationalekonomisk forskningen, dess omfattning och vilka forskare och forskargrupper som är verksamma inom området. Rapporten ger läsaren en god överblick av forskningen inom området och vilka personer, nätverk som är verksamma inom den nationalekonomiska handelsforskningen.

Stockholm maj 2007

Andreas Hedlund
Handels Utvecklingsråd

AB Handelns Utredningsinstitut (HUI)

SAMMANFATTNING

Syftet med denna inventering har dels varit att genomföra en övergripande kartläggning av den nationalekonomiska handelsforskning som bedrivs i Sverige och internationellt och dels att identifiera vilka svenska och nordiska högskolor, universitet och forskningsinstitut som bedriver handelsrelevant nationalekonomisk forskning.

Sammanfattningsvis har denna inventering kommit fram till att:

- Ø Mängden nationalekonomisk forskning inriktad mot detalj – och partihandeln är mycket begränsad. Det har dock skett en relativt kraftig ökning (från en mycket låg nivå) av mängden handelsinriktade publiceringar i nationalekonomi, vilket kan tyda på att forskningsområdet är på frammarsch och att allt fler forskare inom nationalekonomin faktiskt studerar handelsrelevanta frågor.
- Ø Resultaten från inventering visar att handelsinriktade nationalekonomiska artiklar har publicerats sig i mycket meriterande vetenskapliga tidskrifter. Detta tyder på att forskare som väljer att studera handelsrelevanta frågor också har möjligheten att publicera sig i de mest meriterande vetenskapliga tidskrifterna inom ämnesområdet nationalekonomi. De artiklar som har publicerats i de vetenskapliga tidskrifterna har också ett mycket varierande innehåll, vilket är naturligt med tanke på att nationalekonomi är ett mycket brett ämnesområde.
- Ø En genomgång av den nationalekonomiska forskning som bedrivs vid Nordens högskolor och universitet visar att den i väldigt liten omfattning adresserat de frågeställningar som är relevanta för handelssektorn. Mängden handelsforskning är mycket begränsad och i de flesta fall utspridd på många olika lärosäten/institutioner.
- Ø Sverige har lite handelsinriktad nationalekonomisk forskning. Den forskning som finns är framförallt lokaliserad till HUI/Högskolan i Gävle, Handelshögskolan i

Göteborg och Handelshögskolan/KTH. I övrigt finns det enstaka publiceringar utspridda vid en mängd olika lärosäten/institutioner.

- Ø Av de nordiska länderna är det Norge som har klart mest handelsrelevanta nationalekonomiska publiceringar. Forskningen är framförallt inriktad mot områdena miljö – och jordbruksekonomi och koncentrerad till de nationalekonomiska institutionerna vid Norwegian Agricultural Economics Research Institute och Norwegian University of Life Sciences.

- Ø I Danmark bedrivs den handelsinriktade nationalekonomiska forskningen i första hand vid Institute of Food and Resource Economics (LIFE) i Köpenhamn. Denna forskning har en liknande inriktning som huvuddelen av den handelsforskning som bedrivs i Norge.

- Ø Den handelsinriktade nationalekonomiska forskningen i Finland och Island är mycket begränsad.

Sammantaget tyder resultaten från inventeringen på att det finns ett relativt oexploaterat forskningsområde inom nationalekonomi – nämligen studier av handelssektorn. Detta är en aning märkligt med tanke på att handeln utgör en så pass stor och betydelsefull del av ekonomin. En förklaring till den begränsade mängden handelsinriktad forskning är bristen på forskningsfinansiering, vilket indikerar att det finns ett konkret behov av en forskningsfinansiär som lyfter handelns frågor. Det finns därmed förutsättningar för att Handels Utvecklingsråd (HUR) ska kunna fungera som den katalysator som genererar forskning i syfte att stärka handelsnäringen i Sverige.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. ÖVERGRIPANDE SYFTE	6
2. BAKGRUND	7
3. HUR MYCKET NATIONALEKONOMISK HANDELSFORSKNING HAR PRODUCERATS?	9
4. HAR MÄNGDEN PUBLICERAD NATIONALEKONOMISK HANDELSFORSKNING FÖRÄNDRATS?	13
5. ÄR HANDELSINRIKTAD NATIONALEKONOMISK FORSKNING VETENSKAPLIGT INTRESSANT?	16
6. NATIONALEKONOMISK FORSKNING VID NORDISKA AKADEMISKA LÄROSÄTEN OCH INSTITUTIONER	20
6.1 SVERIGE	20
6.2 NORGE	28
6.3 FINLAND	31
6.4 DANMARK	33
6.5 ISLAND	35
7. SAMMANFATTNING AV DEN NORDISKA INVENTERINGEN	37
8. VILKEN NYTTA HAR HANDELNS UTVECKLINGSRÅD AV DENNA INVENTERING?	40
REFERENSER	44

1. ÖVERGRIPANDE SYFTE

Projektets syfte är att genomföra en övergripande kartläggning av den nationalekonomiska handelsforskning som bedrivits i Sverige och internationellt. Vidare syftar arbetet till att identifiera vilka svenska och nordiska högskolor, universitet och forskningsinstitut som bedriver handelsrelevant nationalekonomisk forskning. I denna inventering identifieras både vilken typ av handelsforskning som dessa aktörer bedriver samt vilka forskare som är aktiva inom området.

Utifrån inventeringen diskuteras också vilka handelsrelevanta forskningsfrågor som kan vara av intresse att studera framöver inom det nationalekonomiska ämnesområdet.

2. BAKGRUND

Nationalekonomi brukar definieras som: "the science which studies human behaviour as a relationship between ends and scarce means which have alternative uses" (Robins, 1932). Denna definition pekar på att de tillgängliga resurserna är knappa och otillräckliga för att tillfredsställa alla behov. Om det skulle finnas obegränsat med resurser och inga alternativa användningsområden skulle det inte heller existera något ekonomiskt problem. Definitionen ovan visar därmed att det nationalekonomiska ämnesområdet handlar om studier av val och hur dessa val påverkas av incitamentsstrukturer och de resurser som faktiskt finns tillgängliga.

Detta innebär att nationalekonomi är ett mycket brett område som exempelvis innefattar ämnesområden såsom arbetsmarknadsekonomi, hälsoekonomi, offentlig ekonomi, miljöekonomi, finansiell ekonomi, makroekonomi m.m. Verksamma nationalekonomiska forskare specialiserar sig ofta på ett (eller möjligen två) av dessa olika ämnesområden. Ofta sker också en specialisering inom respektive område.

I huvudsak använder sig nationalekonomer av kvantitativa metoder (matematik/statistik) för att studera olika ekonomiska problem. Detta innebär att de verksamma nationalekonomiska forskarna med få undantag trots ämnesområdets bredd utgår från samma metodologiska utgångspunkt.

Bredden på det nationalekonomiska ämnesområdet försvårar dock en inventering av den nationalekonomiska forskning som kan klassificeras som handelsrelevant. I syfte att underlätta en inventering definieras handelsrelevant forskning därför som den forskning som publiceras i nationalekonomiska vetenskapliga tidskrifter och/eller i working papers som tillhandahålls av nationalekonomiska institutioner.

Denna definition innebär att närliggande områden exkluderas från inventeringen. Den internationella företagsekonomiska forskningen, kanske framförallt den inom marknadsföring, delar i många fall samma modellram och frågeställningar som den nationalekonomiska forskningen. I sociologi studeras också områden, t ex diskrimineringsfrågor och resursfördelningsfrågor, som lika gärna kan klassificeras som nationalekonomiska frågeställningar.

Vidare exkluderas nationalekonomisk forskning med fokus på arbetslivsfrågor från denna undersökning. Skälet till detta är att Handels Utvecklingsråd (HUR) gör en separat inventering av detta forskningsområde.

3. HUR MYCKET NATIONALEKONOMISK HANDELSFORSKNING HAR PRODUCERATS?

För att kartlägga och identifiera den nationalekonomiska forskning som bedrivits med fokus på detalj- och partihandel används följande artikeldatabaser:

- (1) *Econlitt* – denna databas sammanställs av American Economic Association och innehåller mer än 30 år av nationalekonomisk litteratur runt om i världen. Framförallt inkluderas vetenskapliga artiklar, men även böcker, bokrecensioner, sammanställda vetenskapliga volymer och working papers.
- (2) *IDEAS* – denna databas använder sig av information från *REPEC* (*Research Papers in Economics*). *REPEC* är ett frivilligt samarbete mellan forskare i 57 länder och 34 stater i USA i syfte att sprida ekonomisk forskning. Kärnan i samarbetet är en databas innehållande information från mer än 446 000 working papers och vetenskapliga artiklar.
- (3) *Econpapers* – denna databas använder sig också av information från *REPEC* (*Research Papers in Economics*), men har en annan sökmotor som gör att denna databas ibland är lämpligare att använda än *IDEAS* och vice versa.

Inventeringen utgår dels från de vetenskapliga handelsinriktade studier som publicerats i internationella vetenskapliga tidskrifter och dels utifrån publicerade s k working papers. Skälet till att inventeringen fokuserar på internationella vetenskapliga publiceringar är att det är dessa som allmänt räknas som vetenskaplig produktion. Dessa artiklar publiceras internationellt för att få största möjliga globala spridning och granskas av oberoende bedömare för att den publicerade versionen ska hålla en god vetenskaplig kvalitet.

Working papers som skrivs på engelska har också oftast en ambition att publiceras i internationella vetenskapliga tidskrifter och medräknas därför i inventeringen. En exkludering av working papers skulle också medföra att den senaste forskningsfronten inte kan studeras eftersom det ofta är långa ledtider mellan publiceringen av ett working paper och publicering i en renommerad internationell vetenskaplig tidskrift. Nackdelen med att ta med working papers i inventeringen är att den vetenskapliga kvalitén skiljer sig mycket åt mellan olika

arbeten och att många working papers aldrig blir publicerade i någon internationell vetenskaplig tidskrift.

I *Tabell 1* nedan sammanfattas resultaten från den sökning som genomfördes i syfte att kvantifiera den nationalekonomiska forskning som kan betecknas som handelsrelevant.

Av tabellen framgår också, i jämförande syfte, den mängd nationalekonomisk forskning som bedrivs med fokus på tillverkningsindustrin, jordbruksindustrin och finanssektorn. I detta fall användes databaserna *Econlit* och *IDEAS*, medan *Econpapers* inte utnyttjades p g a att denna artikeldatabas har en restriktion som innebär att den maximalt kan visa 2000 träffar.

De sökord som användes var "retail" och "wholesale". I syfte att jämföra mängden handelsrelevant forskning med den som bedrivits inom andra områden genomfördes även sökningar för att identifiera mängden forskning som bedrivs med fokus på tillverkningsindustrin, jordbruksindustrin och finanssektorn. Sökord i detta fall var "manufacturing", "agricultural" och "finance".

Tabell 1 Mängd nationalekonomisk handelsforskning

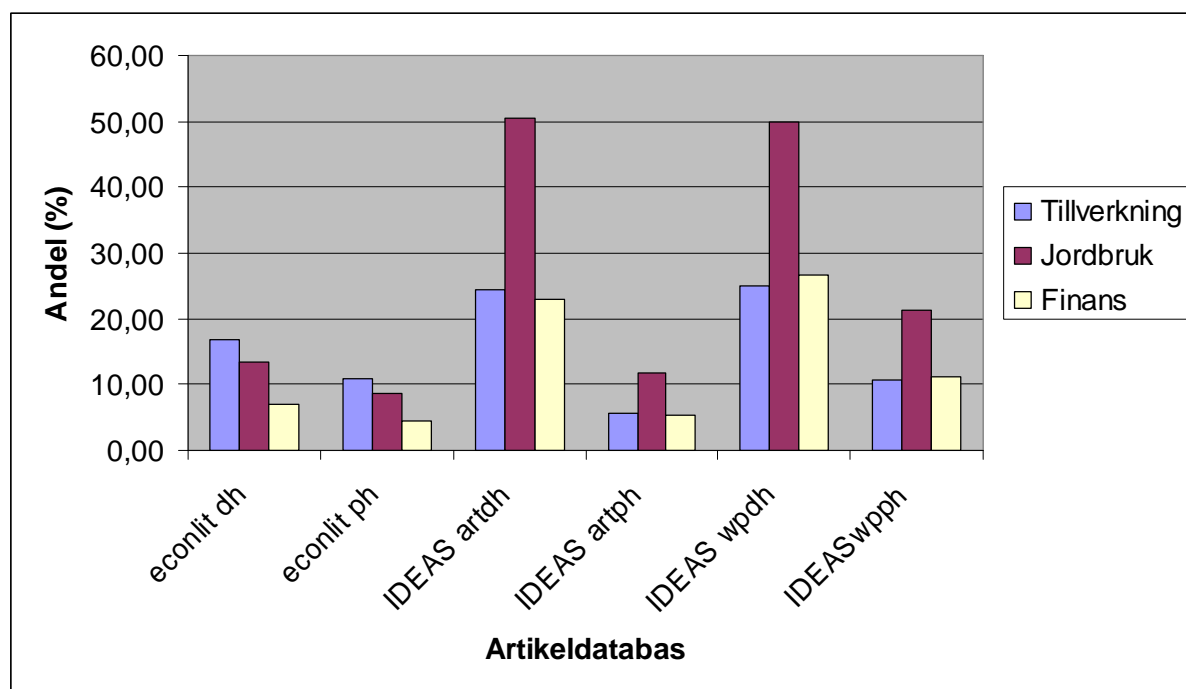
	<i>Econlit</i> Artiklar	<i>IDEAS</i> Artiklar	WP
Detaljhandeln	4428	921	1037
Partihandeln	2868	215	440
Tillverkningsindustrin	26513	3771	4144
Jordbruksindustrin	32744	1829	2075
Finanssektorn	64110	4011	3887

Av *Tabell 1* framgår det att mängden handelsrelevant forskning är marginell i jämförelse med den nationalekonomiska forskning som har inriktats mot att studera tillverkningsindustrin, jordbruks- och finanssektorn.

I *Figur 1* presenteras andelen detalj- och partihandelsforskning i relation till den forskning som bedrivits mot tillverkningsindustrin, jordbruks- och finanssektorn. Av *Figur 1* framgår det att andelen träffar för detaljhandelsforskning i jämförelse med tillverkningsindustri varierar mellan 16,7 procent och 25 procent beroende på val av artikeldatabas samt artikelurval, medan motsvarande andel för partihandeln varierar mellan 5,7 procent och 10,8 procent. I jämförelse med forskning inriktad mot jordbruksindustrin och finanssektorn är detaljhandelns forskningsandel mellan 13,5 procent och 50,4 procent respektive 6,9 procent

och 26,7 procent. I likhet med resultaten för tillverkningsindustrin ligger andelen partihandelsforskning av den forskning inriktad mot jordbruks – finanssektorn betydligt lägre än motsvarande andel för detaljhandeln. Resultaten som presenteras i *Figur 1* visar att andelen partihandelsforskning i relation till forskning inriktad mot jordbruksindustrin ligger i intervallet mellan 8,6 procent - 21,2 procent, medan motsvarande andelsintervall för partihandeln i jämförelse med forskning som inriktas mot finanssektorn ligger mellan 4,5 procent - 11,3 procent. Sammanfattningsvis kan det därmed konstateras att det produceras avsevärt mindre forskning inriktad mot detalj – och partihandeln än mot tillverkningsindustrin och jordbruks- och finanssektorn, oavsett vilken databas som används. Resultaten visar också att skillnaden är störst i jämförelse med den mycket begränsade mängd nationalekonomisk forskning som har inriktats mot studier av partihandeln.

Figur 1 Andelen detalj- och partihandelsforskning inom nationalekonomi



Det finns ett antal möjliga förklaringar till den relativt begränsade mängden nationalekonomisk handelsforskning. En möjlig förklaring är att industrialiseringen tidigt medförde ett inom nationalekonomin stort intresse för industrins utveckling, medan tjänstesektorn ansågs mindre intressant att studera.

En annan möjlig förklaring till att det förekommer relativt lite handelsforskning inom nationalekonomin är att tillgången på data har varit begränsad, medan det funnits god tillgång

på data framförallt från tillverkningsindustrin. Eftersom empirisk forskning är beroende av bra databaser kan detta tänkas förklara den begränsade mängden nationalekonomiska studier av handelssektorn.

Av intresse att notera är att det finns fler studier av detaljhandeln än av partihandeln, trots att partihandeln effektiviserar och underlättar bytet mellan producent och konsument och därmed utgör en mycket central del av det ekonomiska systemet. Bergström m fl (2002) visade också att den svenska partihandeln under en lång tid haft en kraftigare tillväxt än detaljhandeln, både mätt som tillväxten i antalet företag och antalet anställda. Bristen på studier av partihandeln kan bero på att det finns lite statistik som beskriver flödena i ekonomin. En annan möjlig förklaring är att nationalekonomiska forskare inte intresserat sig för dessa frågor och att de framförallt behandlats av logistiker etc.

4. HAR MÄNGDEN PUBLICERAD NATIONALEKONOMISK HANDELSFORSKNING FÖRÄNDRATS?

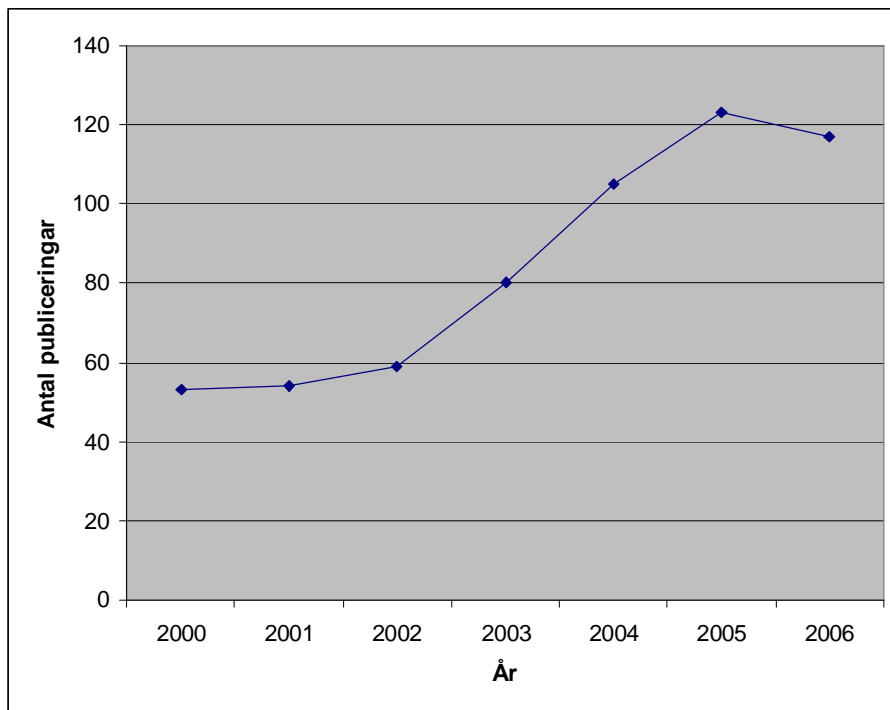
I det föregående avsnittet presenterades resultat som visar att mängden forskning inom nationalekonomin som är inriktad mot studier av handelssektorn är mycket begränsad. Detta kan tyda på att det finns ett forskningsutrymme inom detta område, men det kan också vara en indikation på att det är svårt att få handelsinriktad nationalekonomisk forskning publicerad i vetenskapliga tidskrifter.

Utifrån ovanstående resonemang är det av intresse att studera hur mängden handelsinriktad nationalekonomisk forskning har förändrats. För att göra denna undersökning hanterbar studeras antalet artikelpubliceringar för varje specifikt år under perioden 2000-2006. En ökad mängd forskning kan tyda på att detta är ett forskningsområde som är på frammarsch och att allt fler forskare inom nationalekonomin studerar handelsrelevanta frågor.

För att studera hur antalet handelsinriktade publiceringar inom nationalekonomin har förändrats under perioden 2000-2006 användes artikeldatabasen *Econpapers*. Denna databas lämpade sig för denna uppgift eftersom det i *Econpapers*, i jämförelse med de andra artikeldatabaserna, är relativt enkelt att sortera sökresultaten efter det årtal som studierna publicerades.

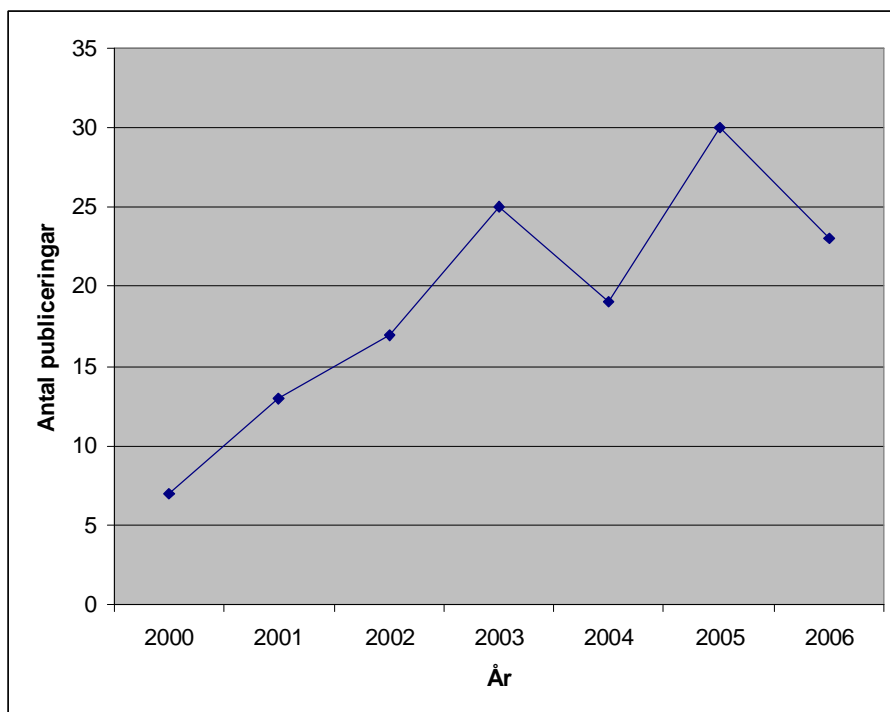
I *Figur 2* presenteras antalet nationalekonomiska publiceringar i internationella vetenskapliga tidskrifter under perioden 2000-2006 som är inriktade mot detaljhandeln. Av *Figur 2* framgår det att antalet detaljhandelsinriktade publiceringar inom nationalekonomin har ökat kraftigt under den studerade tidsperioden. Den genomsnittliga årliga tillväxttakten är 17,3 procent. Notera också att tillväxten tar fart 2003 och når sin högsta nivå under 2005 med 123 stycken publiceringar. Vi ser sedan under 2006 en liten avmattning och att antalet publiceringar minskar.

Figur 2 Antalet detaljhandelsinriktade publiceringar i nationalekonomi 2000-2006



I *Figur 3* presenteras motsvarande resultat för partihandelsinriktade nationalekonomiska studier under perioden 2000-2006.

Figur 3 Antalet partihandelsinriktade publiceringar i nationalekonomi 2000-2006



Även antalet nationalekonomiska vetenskapliga publiceringar inriktade mot partihandeln har ökat under perioden 2000-2006. Den genomsnittliga ökningstakten är 32,7 procent. Till skillnad från i detaljhandeln ser vi en ökning redan under de första studerade åren följt av upp- och nedgångar i slutet av perioden.

Resultaten i föregående avsnitt visade att det förekommer relativt lite handelsinriktad nationalekonomisk forskning. I detta avsnitt kan dock en uppåtgående trend urskiljas. Detta tyder på att det finns ett ökat intresse bland nationalekonomiska forskare/tidskrifter för handelsinriktad nationalekonomisk forskning.

5. ÄR HANDELSINRIKTAD NATIONALEKONOMISK FORSKNING VETENSKAPLIGT INTRESSANT?

Det har hittills framkommit av inventeringen att det produceras relativt lite handelsinriktad nationalekonomisk forskning, men att en uppåtgående trend kan urskiljas under de senaste åren. En viktig fråga är också om handelsinriktad forskning överhuvudtaget är vetenskapligt intressant. Kan den begränsade mängden nationalekonomisk forskning med inriktning mot handelssektorn tyda på att det är svårt att publicera sig vetenskapligt inom detta område? Kan man genom att välja att studera handelsrelevanta frågor publicera sig i de mest meriterande vetenskapliga tidskrifterna inom ämnesområdet nationalekonomi?

För att få en indikation på om handelsinriktad nationalekonomisk forskning är vetenskapligt intressant gjordes en inventering av den forskning som faktiskt publicerat sig i internationella vetenskapliga nationalekonomiska tidskrifter. Den artikeldatabas som användes för denna inventering var *Econpapers*. Resultaten från inventeringen visar att relativt många handelsinriktade nationalekonomiska studier har publicerats i meriterande vetenskapliga tidskrifter. Detta tyder på att nationalekonomiska forskare som börjar arbeta med frågor av intresse och betydelse för detalj- och partihandeln faktiskt har en möjlighet att publicera sina studier i vetenskapliga tidskrifter av god kvalitet.

Nedan följer en redogörelse av ett urval av de handelsinriktade studierna som publicerats i välrenommerade nationalekonomiska tidskrifter under perioden 2000-2007. Detta ger också en bild av vilken nationalekonomisk handelsinriktad forskning som har bedrivits under senare tid.

Av inventeringen framkommer det att ett antal studier om e-handel har blivit publicerade välmeriterande vetenskapliga nationalekonomiska tidskrifter. Två artiklar har exempelvis blivit publicerade i den ledande tidskriften inom ämnesområdet industriell organisation, nämligen *Journal of Industrial Economics*. Waldfogel och Chen (2006) presenterar resultat som tyder på att individer som utnyttjar olika prisjämförelsesidor på internet oftare ökar mängden handel på sidor som inte har någon tydlig varumärkeskoppling, men minskar inköpen på Amazon. Clay m fl (2002) studerar prisutvecklingen för 107 olika böcker på 13 olika e-handelsföretag inom bokbranschen och jämför denna utveckling med motsvarande priser i två vanliga bokhandelsföretag. Resultaten indikerar att genomsnittspriset är detsamma

på nätet som i den vanliga bokhandelsbutiken, men att spridningen i pris är större för e-handelsföretagen. I en relaterad studie av Dinlersoz och Li (2005) i *Quantitative Marketing and Economics* presenteras resultat som indikerar att e-handelsföretag med lägre produktpriser också har lägre fraktkostnader och bättre kvalitet i leveransen i jämförelse med e-handelsföretag med högre produktpriser. Författarna pekar på att dessa resultat inte överensstämmer med konkurrensmodeller som grundar sig på perfekt konkurrens och fullständig information.

Vidare har ett antal studier som behandlar olika strukturomvandlingstendenser inom handeln blivit publicerade i välrenommerade tidskrifter. I en studie publicerad i *Journal of Business Research* modellerar Gripsrud och Benito (2005) effekter i samband med etableringar av nya utländska detaljhandelsaktörer. I *Annals of Regional Science* studerar Munroe (2001) faktorerna bakom den alltmer tilltagande introduktionen av stormarknader, så som big-box retailing. Analysen tyder på att denna trend framförallt kan förklaras av förändringar på företagets kostnadssida och inte av ändrade preferenser hos konsumenterna. Avregleringen i Holland gällande nyetableringar av detaljhandelsföretag studeras av Caree och Nikkamp (2001). Artikeln är publicerad i *Journal of Economics and Business* och visar att avregleringen åtföljdes av snabbare anpassningsprocesser och en ökning av antalet företag i jämvikt.

Emek Basker vid University of Missouri har skrivit ett antal intressanta artiklar, relaterade till det ovangivande forskningsområdet, där hon studerar olika typer av effekter i samband med expansionen av Wal-Mart. I en artikel (Basker, 2005) som är publicerad i *Journal of Urban Economics* studerar hon hur introduktionen av Wal-Mart påverkar prisnivån för 10 olika produktkategorier i 165 städer i USA. Resultaten från studien pekar på att nyetableringar av Wal-Mart butiker leder till en sänkning av prisnivån med 1,5 till 3 procent på kort sikt och att prissänkningen är fyra gånger så stor på lång sikt. I en vetenskaplig sammanfattning under utgivning i *Journal of Economic Perspectives* beskriver Basker (2007) de studier som har försökt att förklara och mäta effekterna av Wal-Marts snabba expansion.

Prissättningen inom dagligvaruhandeln har varit i fokus för en mängd olika studier som är publicerade i bra tidskrifter. Dobson och Waterson (2005) genomför en teoretisk analys som pekar på att lokala prisdiskrimineringsstrategier inte alltid är det bästa för kedjeföretag, utan att en uniform prissättning över alla lokala marknader faktiskt kan leda till ökad lönsamhet. I

en studie, publicerad i den mycket ansedda tidskriften *RAND Journal of Economics*, studerar Hosken och Reiffen (2004a) prisvariation för ett stort antal varor och regioner i USA. Resultaten tyder på att de flesta varor har ett normalt pris som i hälften av fallen inte förändras och att de flesta förändringar är prisminskningar. Hosken och Reiffen (2004b) har också publicerat en artikel i *Journal of Consumer Policy* där de försöker att identifiera vilka faktorer som påverkar valet att rea ut en vara. Resultaten indikerar att varor som tilltalar en bred allmänhet oftare realiserar ut och att sannolikheten ökar vid tidpunkter då efterfrågan är hög.

Prisutvecklingen i samband med olika typer av helger har också studerats i ett antal studier. Basker (2005b) finner t ex att om konsumenterna har fler dagar på sig att julhandla fler spenderar de mer pengar i handeln både i november och december. Andra studier har visat att priser för olika typer av säsong produkter har en tendens att falla under perioder då efterfrågan är hög. McDonald (2000) finner att denna prissänkning är störst på marknader där det finns många konkurrenter. Liknande frågor studeras också av Chevalier m fl (2003) i en studie publicerad i *American Economic Review*. I en intressant studie analyserar Müller m fl (2006) prissättningen på handels egna märkesvaror (EMV) och på leverantörernas varumärken (LMV) under helgperioder såsom Thanksgiving och julhelgerna. Resultaten indikerar att EMV-priserna är mer stabila i jämförelse med priserna för LMV-produkter.

Ett annat område inom nationalekonomin där det har genomförts en del studier är handels roll i produktivitet utvecklingen. Skillnader i produktivitetstillväxt mellan USA och Europa hävdar Gordon (2004) beror på skillnader i produktivitet inom främst detalj- och partihandeln, där bl a de hårdare reglerna i Europa avseende nyetableringar av stormarknader påverkar Europas produktivitetstillväxt negativt. Olika metodologiska frågor avseende hur produktiviteten ska mätas inom handelssektorn diskuteras i Crespi m fl (2006) och Dubelaar m fl (2001).

Sammanlagningar, s k mergers, inom handelssektorn har också analyserats i några studier. Barros m fl (2004) studerar sammanslagningar utifrån ett konkurrensperspektiv genom att studera den portugisiska dagligvarumarknaden. Resultaten tyder på att konsumentpriserna ökar vid sammanslagningar och författarna hävdar att dessa därför inte borde tillåtas utifrån ett konkurrensperspektiv.

Två annorlunda studier är Fishback m fl (2005) och Boyd (2003). I den senare studien analyseras om svarta handelsmän i det mer industrialiserade ”norra” USA under början av 1900-talet var diskriminerade jämfört med de vita handelsmännen. Resultaten från studien finner inga indikationer på att svarta affärsmän inom detaljhandeln var diskriminerade. Fishback m fl (2005) estimerar vilken effekt ”the New Deal” hade på detaljhandelsförsäljningen i USA under perioden 1933-39. Enligt skattningarna var en extra satsad dollar associerad med en ökning av detaljhandelsförsäljningen med 44 cent.

Notera att de ovanstående studierna endast utgör ett urval av de nationalekonomiska handelsinriktade studiea som faktiskt genomförts och publicerats. Den begränsade mängden handelsforskning som genomförts lämnar dock utrymme för mer forskning inom en rad olika områden.

6. NATIONALEKONOMISK FORSKNING VID NORDISKA AKADEMISKA LÄROSÄTEN OCH INSTITUTIONER

I syfte att identifiera vilka svenska och nordiska högskolor, universitet och forskningsinstitut som bedriver handelsrelaterad forskning inom arbetsmarknad och arbetsliv används *EDIRC* (se <http://edirc.repec.org>). *EDIRC* är en databas där 10 165 nationalekonomiska enheter i 227 länder listas. I Norden finns 289 nationalekonomiska enheter i Norden presenterade. Länkar till respektive enhets hemsida finns i *EDIRC*. För att kunna kartlägga var i Norden handelsforskningen inom nationalekonomi bedrivs har alla relevanta hemsidor studerats i syfte att identifiera handelsforskning i form av vetenskapliga publikationer och pågående projekt.

Inventeringen av vilken nationalekonomisk forskning som har producerats samt var i Norden denna forskning bedrivits utgår därmed från de vetenskapliga handelsinriktade publikationer som faktiskt producerats under den studerade tidsperioden. Antalet publikationer ger ett direkt produktionsmått på vilken forskning som bedrivs och hur mycket handelsforskning som produceras vid respektive nationalekonomisk enhet i Norden.

Nackdelen med denna metod är att publikationer och projekt som inte listas på en enhets hemsida inte kommer med i inventeringen. Informationen på några av hemsidorna är också begränsad, vilket ytterligare försvårar en inventering. Det finns också en klar möjlighet att min större kännedom om det nationalekonomiska ämnesområdet och handelsforskningen i Sverige innebär att antalet publikationer i Sverige överskattas jämfört med den i de andra nordiska länderna.

6.1 SVERIGE

Antalet internationella vetenskapliga handelspublikationer inom ämnesområdet nationalekonomi i Sverige för respektive lärosäte/institution presenteras i *Tabell 2*.

Av *Tabell 2* framgår det att det finns mycket få publicerade vetenskapliga arbeten i nationalekonomi i Sverige som direkt studerar handelssektorn. Av de 32 nationalekonomiska

enheterna som ingår i inventeringen har 19 stycken, d v s 59 procent, överhuvudtaget ingen publicerad forskning inom handelsområdet.

Det finns sex lärosäten/institutioner som enligt den presenterade inventeringen har minst fem vetenskapliga arbeten under den studerade tidsperioden. Dessa är Handelshögskolan i Göteborg (sju publikationer), Handelshögskolan i Stockholm (fem publikationer), HUI (sju publikationer), Högskolan i Gävle (tio Publikationer), KTH (fem publikationer) och Umeå Universitet (sex publikationer).

Tabell 2 Inventering av nationalekonomisk handelsforskning i Sverige

Lärosäte/Institution	>5	4	3	2	1	0
Blekinge Tekniska Högskola						X
ECON						X
Handelshögskolan Göteborg	X (7)					
HUI	X(6)					
Handelshögskolan Stockholm			X			
Högskolan i Dalarna						X
Högskolan i Gävle	X(10)					
Internationella Handelshögskolan Jönköping						
Högskolan i Kalmar						X
Örebro Universitet						X
Högskolan i Skövde						X
Högskolan Väst						X
Högskolan i Kristianstad						X
Högskolan på Gotland						X
IUI					X	
Institutet för framtidsstudier						X
Institutet för hälso - och sjukvårdsekonomi				X		
ITPS						X
Karlstads Universitet						X
KTH	X (5)					
Luleå Tekniska Universitet						X
Lunds Universitet				X		
Mälardalens Högskola						X
Ratio institutet				X		
Södertörns Högskola				X		
SIFR						X
Stockholms Universitet					X	
IIES						X
SLU Uppsala				X		
CERUM						X
Umeå Universitet	X(6)					
Uppsala Universitet						X
Växjö Universitet						X

En del av resultaten beror dock på att arbeten dubbelräknas. I andra fall är inte forskarna längre aktiva vid den namngivna institutionen. Vid en närmare genomgång kan man utläsa att

de mest aktiva forskargrupperna inom den nationalekonomiska handelsforskningen i dagsläget finns vid Handelshögskolan i Göteborg, Handelshögskolan i Stockholm/KTH samt HUI/Högskolan i Gävle.

Handelshögskolan i Göteborg har två aktiva forskare (Professor Fredrik Carlsson och Docent Dick Durevall) samt en doktorand (Matilda Orth) som har producerat artiklar inom områden med direkt koppling till detalj- och partihandeln.

Fredrik Carlsson har fokuserat sin handelsforskning på effekter av produktmärkning. I Carlsson, Frykblom och Lagerkvist (2007) jämförs t ex välfärdseffekterna av en märkning av genetiskt modifierad mat med ett förbud mot denna typ av livsmedel. Resultaten från studien indikerar att ett förbud mot genetiskt modifierad mat inte är välfärdshöjande givet att det har upprättats en klar märkning av att produkterna är genetiskt modifierade. I en annan studie (Lagerkvist, Carlsson och Viske, 2006) finner man att bioteknisk kastrering av grisar är att föredra framför klinisk kastrering utifrån ett välfärdsperspektiv, men att konsumenterna värdesätter grisköttets kvalitet framför aspekter som rör grisens levnadsvillkor. Slutsatsen från studien (Lagerkvist, Carlsson och Viske, 2006, s 57) är att "the abolition of surgical castration of pigs should be supported". I dagsläget forskar Fredrik Carlsson om ekologisk märkning av dagligvaruprodukter tillsammans med forskare aktiva vid HUI/Högskolan i Gävle.

Dick Durevall är den andra forskaren vid Handelshögskolan i Göteborg som har bedrivit handelsforskning. Hans forskning inom detta område har varit fokuserad på frågor relaterade till marknaden för kaffe i Sverige. I Durevall (2007a) finner han att efterfrågan på kaffe framförallt påverkas av befolkningens dynamik samt av skilda preferenser mellan olika åldersgrupper. Priselasticiteten är relativt låg och studien finner inte att kaffeproducenterna har någon hög grad av marknadsmakt. I en annan studie (Durevall, 2007b) presenteras resultat som finner att det finns en liten grad av marknadsmakt på kort sikt, men att det inte finns någon marknadsmakt på lång sikt. Priserna på lång sikt verkar bestämmas av marginalkostnaden och att den minskade konsumtionen av kaffe framförallt beror på att konsumenterna som är födda efter 1960 efterfrågar mindre kaffe jämfört med äldre konsumenter.

Slutligen finns det också en verksam doktorand vid Handelshögskolan i Göteborg som under 2007-2008 kommer att lägga fram en avhandling som helt igenom är fokuserad på

utvecklingstendenser inom dagligvaruhandeln i Sverige. I dagsläget är ett working paper, samförfattat med Sven-Olov Daunfeldt (HUI/Högskolan i Gävle) och Niklas Rudholm (HUI/Högskolan i Gävle), publicerat. I den artikeln (Daunfeldt, Rudholm och Orth, 2006) studeras nyetableringar av livsmedelsbutiker på den svenska dagligvarumarknaden. Resultaten från studien indikerar att nya etableringar är mindre vanliga på lokala marknader som karakteriseras av hög osäkerhet och få dominerande aktörer, medan positiva vinstmöjligheter leder till fler nyetableringar. Ytterligare tre artiklar är under bearbetning. I en av artiklarna studeras (Orth, 2007) i vilken omfattning dagligvarukedjornas etableringar av stora butiker kannibaliserar på deras eget utbud av mindre butiker. Maican och Orth (2007) studerar hur etableringar av större butiker påverkar produktivitetens utvecklingen. Vidare är en artikel (Daunfeldt, Rudholm och Orth, 2007) under arbete där det studeras hur den tilltagande introduktionen av handelds egna märkesvaror (EMV) inom dagligvaruhandeln påverkar utbudet av leverantörer.

Publikationerna vid **Handelshögskolan** i Stockholm är alla författade av Docent Richard Friberg i samarbete med andra forskare. I merparten av studierna är Professor Marcus Asplund vid Kungliga Tekniska Högskolan (**KTH**) medförfattare. I Friberg, Ganslandt och Sandström (2000) jämförs priser i vanliga butiker som säljer böcker och CD med priser på motsvarande produkter på internet. Resultaten från studien indikerar att priset på internet i genomsnitt är 15 procent lägre, men att denna prisdifferens på grund av transaktionskostnader elimineras vid köp av enstaka produkter. I en mycket handelsrelevant studie presenterar Asplund och Friberg (2002) resultat som tyder på att prisvariationen på den svenska dagligvarumarknaden framförallt beror på butikernas storlek och kedjetillhörighet, medan graden av marknadskoncentration endast har en mindre inverkan på prisnivån.

I en nyligen publicerad artikel i *Journal of Public Economics* studerar Asplund, Friberg och Wilander (2007) hur känslig försäljningen av alkohol är för förändringar av alkoholskatter i angränsade länder. Resultaten från studien indikerar t ex att en minskning av alkoholpriserna i Danmark har störst negativ effekt på försäljningen av alkohol i Malmö-regionen för att sedan gradvis avta med avståndet till gränsen. I den mest ansedda nationalekonomiska tidskriften *American Economic Review* studerar Asplund och Friberg (2001) prissättningen vid tre olika Duty-Free butiker där priserna redovisas i minst två olika valutor. Resultaten från studien visar att den s k lagen om ett pris kan förkastas i många fall, d v s priserna skiljer sig åt beroende på vald växelkurs. Resultaten tyder dock på att endast små relativa prisskillnader

kan bestå, medan att större skillnader i pris på sikt elimineras. I en annan studie (Asplund, Eriksson och Friberg, 2000) presenteras resultat som visar att bensinpriser vid externa kostnadschocker på lång sikt rör sig mot jämviktspriset, men att bensinkedjorna är mer benägna att anpassa priserna uppåt än nedåt.

HUI har under senare tid alltmer börjat producera forskning avsedd att publiceras i väl ansedda internationella vetenskapliga tidskrifter. En intressant satsning är dess nätverk av associerade forskare där forskare från olika universitet, högskolor och forskningsinstitut arbetar med frågor av intresse och betydelse för detalj- och partihandeln. Denna satsning går ut på att få fler forskare intresserade av handelsrelevanta frågeställningar, att öka mängden handelsrelevant forskning och att bilda starka forskargrupper. I dagsläget består nätverket av 16 forskare. Dessa är Laura M Andersen (Köpenhamns Universitet), Fredrik Carlsson (Handelshögskolan i Göteborg), Jörgen Hellström (Umeå Universitet), Dan Johansson (Ratio), Henrik Jordahl (Institutet för Näringspolitiska studier), Daniel Koch (KTH), Xavier de Luna (Umeå Universitet), Johan Lundberg (CERUM), Sofia Lundberg (CERUM), Lars Marcus (KTH), Jonas Nordström (Köpenhamns Universitet), Kristina Nyström (Ratio), Matilda Orth (Handelshögskolan i Göteborg), Eva Ossiansson (Handelshögskolan i Göteborg), Sinne Smed (Köpenhamns Universitet) och Bo Söderberg (Högskolan i Gävle).

Forskning som har producerats av HUI har framförallt fokuserat på handelns strukturomvandling (se t ex Daunfeldt, Rudholm och Bergström, 2006; Daunfeldt, Rudholm och Orth, 2006, Blank och Persson, 2006 samt Daunfeldt och Rudholm, 2007). Ett annat område som studerats vid HUI är introduktionen av egna märkesvaror inom dagligvaruhandeln (Daunfeldt, Rudholm och Orth, 2007). Det har också bedrivit forskning om e-handel vid HUI (Sandström, 2000a; Sandström 2000b).

Högskolan i Gävle har ett samarbetsavtal med **HUI** och två av deras forskare (Daunfeldt och Rudholm) arbetar även på **HUI**. Detta innebär att inventeringen ger upphov till dubbelräkning. Niklas Rudholm har dock producerat en hel del forskning om handel med läkemedel (Aronsson, Bergman och Rudholm, 2001; Rudholm, 2001; Bergman och Rudholm, 2003; Hellström och Rudholm, 2003, Rudholm, 2007 samt Granlund och Rudholm, 2007) som inte publicerats i HUI:s Working Paper serie. En intressant notering är att det nära samarbetet med HUI innebär att det finns potential för att skapa en handelsinriktad forskningsnisch vid denna högskola.

Umeå Universitet har också mer än fem handelspublikationer. De flesta av dessa publikationer är dock sådana som har producerats av forskare (Daunfeldt och Rudholm) nu verksamma vid **HUI** och **Högskolan i Gävle**. Undantagen är Andersson, Bask och Melkersson (2003) samt Bask och Melkersson (2001) som studerar efterfrågan på alkohol och tobaksvaror i Sverige. Ingen av dessa forskare är dock längre verksamma vid Umeå Universitet.

Av *Tabell 2* framgår det att det också finns det någon enstaka publikation som är inriktad mot handelssektorn vid IUI, Institutet för sjukvård och hälsoekonomi, Ratio, SLU i Uppsala och Södertörns Högskola.

IUI (numera benämnt Institutet för Näringslivsforskning) har lanserat ett nytt och, ur ett handelsperspektiv, mycket intressant projekt där tjänstesektorns ekonomi studeras. Projektledare är Henrik Jordahl. Projektet syftar bl a till att studera sambandet mellan konkurrens och effektivitet i tjänsteproduktionen, effekterna av privat och offentligt ägande och internationaliseringens konsekvenser för tjänsteproduktionen.

Vid **Institutet för sjukvård och hälsoekonomi** har det producerats två vetenskapliga studier där läkemedelsmarknaden studeras. Anell (2005) studerar avregleringen av apoteksmarknaderna i Island och Norge. Resultaten från studien visar att avregleringen ledde till att ett fåtal aktörer idag dominerar marknaden och att beslutsfattarna kan vara tvungna att återigen intervensera på marknaden i syfte att öka konkurrenstrycket. Denna studie kompletterar tidigare resultat från Anell och Hjelmgren (2001). Vid detta institut har det också producerats ett relativt stort antal populärvetenskapliga artiklar om försäljningen av läkemedel (se t ex Anell och Hjelmgren, 2001; Persson, Anell och Persson, 2001 och Anell, 2004).

Ratio har två forskare anställda, Dan Johansson och Kristina Nyström, som sysslar med forskning som är handelsrelevant. Dan Johansson har tillsammans med Pontus Braunerhjelm vid KTH författat en artikel där den spatiala koncentrationen av företag inom tillverkningsindustrin och tjänstesektorn studeras (se Braunerhjelm och Johansson, 2003). Resultaten visar bl a att tillverkningssektorn har blivit mer koncentrerad över tiden och

anställer färre personer, medan det motsatta gäller för tjänstesektorn. Dan Johansson är också projektansvarig för ett projekt om familjeföretagande, ägarbeskattning och den ekonomiska utvecklingen. Projektet är ett samverkansprojekt med Internationella Handelshögskolan i Jönköping (IHHJ) och det handelsrelevanta syftet är att kartlägga familjeföretagens betydelse för den ekonomiska utvecklingen och att analysera ägarbeskattningens effekter på familjeföretagandet.

SLU i Uppsala har två handelsintressanta publikationer, Carlsson, Frykblom och Lagerkvist (2005) och Carlsson, Frykblom och Lagerkvist (2004), där konsumentens preferenser för matkvalitet och inställning till genetiskt modifierad mat undersöks.

Vid **Stockholms Universitet** har en avhandling (Bolin, 2003) inriktad mot handelssektorn lagts fram.

Några av de lärosäten/institutioner som inte har någon handelsforskning har dock pågående projekt inriktade mot handelssektorn. **Högskolan i Dalarna** har t ex utvecklat en företagsekonomisk utbildningssatsning inom handeln och har även nationalekonomen Stefan Fölster, chefsekonom vid Svenskt Näringsliv, anställd som adjungerad professor. Från högskolans hemsida framgår det att Stefan Fölster är ansvarig för ett projekt om handels utveckling och betydelse för sysselsättningsutveckling och prisutveckling. Inga vetenskapliga rapporter finns dock tillgängliga via hemsidan, men det har producerats en del populärvetenskapliga rapporter som finns beskrivna i Bergström och Fölster (2005).

Ett annat forskningsinstitut som arbetar med ett handelsrelevant projekt är Centrum för Regionalvetenskap (**CERUM**) vid Umeå Universitet. Fil Dr Johan Lundberg och Fil Dr Sofia Lundberg arbetar med ett FORMAS-projekt som har titeln *Hushållens beteende och konkurrenssituation på den svenska dagligvarumarknaden*. Inom projektet analyseras de faktorer som kan tänkas påverka hushållens efterfrågan på dagligvaror. Vidare studeras konkurrenssituationen och marknadsfunktionen inom den svenska dagligvaruhandeln. Den statistiska analysen bygger på en mycket ambitiös enkätundersökning innehållande ca 3 000 hushåll inom Umeå-regionen samt egna insamlade prisuppgifter från ett stort antal dagligvarubutiker. Projektet har veterligen resulterat i tre färdiga arbeten (Lundberg och

Lundberg 2007a, Lundberg och Lundberg 2007b och Lundberg och Lundberg 2007c) som har behandlats vid olika konferenser och seminarier, men ännu inte publicerats.

Notera att det endast är internationell vetenskaplig produktion som tas upp i *Tabell 2*. Populärvetenskapliga arbeten och konsultrapporter är inte medräknade. Skälet till detta är, som tidigare påpekats, att det är publiceringar i internationella vetenskapliga publikationer som allmänt räknas som vetenskaplig produktion.

Det är dock av vikt att notera att vissa av de angivna nationalekonomiska institutionerna har publicerat en hel del handelsrelevanta arbeten av populärvetenskaplig karaktär. Här är det framförallt **HUI** som utmärker sig. Under perioden 2000-2006 har HUI publicerat 30 populärvetenskapliga handelsrelevanta arbeten som är skrivna på svenska. Här finns det t ex forskningsrapporter som belyser orsaker till e-handels positiva försäljningsutveckling (Arnberg m fl, 2006a), streckkodernas betydelse för konsumenterna och distributörerna (Arnberg m fl, 2006b), deltidsarbetandet inom handeln (Olsson och Bergström, 2004), handelns roll och betydelse i kommersialiseringsprocessen (Bergström och Hedlund, 2004), den regionala försäljningsutvecklingen inom detaljhandeln (Cronholm och Bergström, 2003) och strukturomvandlingen inom partihandeln (Bergström m fl, 2002).

ECON är ett konsultföretag som finns lokaliserat i Sverige, Norge och Danmark. De har ett flertal disputerade forskare anställda, men publicerar framförallt rapporter av populärvetenskaplig karaktär. En del av dessa rapporter kan betecknas som handelsinriktade. På uppdrag av läkemedelsindustriföreningen har ECON t ex publicerat en rapport (R-2006-054) som behandlar effekter vid avregleringen av det svenska apoteksmonopolet. Vidare har ECON studerat e-handel av läkemedel (R-2006-049) och innovationer inom tjänstesektorn (R-2006-025). Forskningen som bedrivs vid ECON har dock mestadels karaktären av uppdragsforskning. Merparten av den forskning som bedrivs verkar inte ha ambitionen att publiceras i internationella vetenskapliga tidskrifter.

Vid Institutet för tillväxtpolitiska studier (**ITPS**) har också ett antal handelsrelevanta publikationer av mer populärvetenskaplig karaktär producerats. I rapporten A2006:002, *Detaljhandeln och produktivitetstillväxten*, studeras t ex detaljhandelns roll i produktivitetstillväxten. Arbetet är till största delen författat av personal verksam vid HUI. Vidare har ITPS t ex genomfört en samhällsekonomisk analys av effekterna av

liberaliseringen av postmarknaden (A2005:013) samt en grundläggande kartläggning och analys av företagsdynamiken och arbetsproduktivitetstillväxten i Sverige (A 2006:016).

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det under perioden 2000-2006 finns mindre än 30 vetenskapliga arbeten vid nationalekonomiska institutioner som är direkt inriktade mot handelssektorn. De institutioner som har flest arbeten och verkar mest aktiva inom området är Handelshögskolan i Göteborg, Handelshögskolan i Stockholm/KTH och HUI/Högskolan i Gävle. Det har av inventeringen också framkommit att det finns en del spridd nationalekonomisk handelsforskning vid andra institutioner i Sverige samt att det pågår ett antal projekt av handelsintresse vid IUI, CERUM och Ratio/IHHJ.

6.2 NORGE

Norge har 49 stycken listade nationalekonomiska enheter i *EDIRC*. Av dessa kan 17 stycken klassificeras som akademiska lärosäten eller forskningsinstitutioner. Antalet internationella vetenskapliga handelspublikationer inom ämnesområdet nationalekonomi i Norge för respektive lärosäte/institution presenteras i *Tabell 3*.

Tabell 3 Nationalekonomisk handelsforskning i Norge

Lärosäte/Institution	>5	4	3	2	1	0
Chr Michelsen Institute (CMI)						X
Handelshögskolan i Bodö						X
Högskolan i Agder						X
Högskolan i Bergen						X
Högskolan i Molde						X
SNF				X		
Institute for Social Research (ISF)						X
NHH		X				
Norges Bank						X
NILF	X (23)					
NIBR						X
Norwegian School of Management	X (5)					
Norwegian University of Life Sciences	X (12)					
NTNU						X
University of Bergen	X (6)					
University of Oslo	X (5)					
University of Tromsø						X

Not: SNF=Institute for research in economics and business administration, NHH=Norwegian School of Economics and Business Administration, NILF=Norwegian Agricultural Economics Research Institute, NIBR=Norwegian Institute for Urban and Regional research och NTNU=Norwegian University of Science and Technology.

Av *Tabell 3* framgår det att det i Norge finns en klar tudelning mellan enheter som har handelsforskning och de som inte har producerat forskning med en handelsinriktning. Av de 17 stycken studerade enheterna har 11 stycken, d v s 64,7 procent, ingen publicerad handelsforskning under perioden 2000-2007. De återstående sex nationalekonomiska enheterna har alla minst fem vetenskapliga publikationer inriktade mot detalj- eller partihandeln under den studerade tidsperioden. Dessa nationalekonomiska lärosäten/institutioner är SNF (två publikationer), NHH (fyra publikationer), University of Oslo (fem publikationer), Norwegian Agricultural Economics Research Institute (23 publikationer), Norwegian School of Management (fem publikationer), Norwegian University of Life Sciences i Ås (12 publikationer) och University of Bergen (sex publikationer).

Med sina tjugotre handelsrelevanta publikationer är **Norwegian Agricultural Economics Research Institute** den institution som har i särklass flest publikationer. Forskningen vid Norwegian Agricultural Economics Research Institute har bl a behandlat efterfrågan på grönsaker (Gustavsen och Rickertsen, 2006), attityder till etiska och ekologiska livsmedel (Loureiro och Lotade, 2006), frågeställningar kring genetiskt modifierade livsmedel (Grimsrud m fl, 2004a; Grimsrud m fl, 2004b), skillnader mellan attityder och faktiska val i samband med konsumentundersökningar (Loureiro m fl, 2003), betalningsviljan för ursprungsmärkning av livsmedel (Loureiro och Umberger, 2003) och efterfrågeeffekter i samband med hälsomärkning av produkter (Rickertsen m fl, 2003). Forskningen har således inriktats mot studier direkt kopplade till jordbrukssektorn och fokuserar på olika effekter av varumärkning (ursprung, ekologisk, etisk och hälsa), frågor om genmodifierad mat, efterfrågan på jordbruksprodukter och metodfrågor kopplade till detta ämnesområde. Norwegian Agricultural Economics Research har med andra ord hittat en forskningsprofilering inom ett område där de verkar ha en hög kompetens.

Ett institut som utmärker sig med 12 publikationer är **Norwegian University of Life Sciences**. Forskningen som bedrivs där är i likhet med forskningen vid Norwegian Agricultural Economics Research Institute inriktad mot frågeställningar av intresse både för jordbrukssektorn och handeln. De vetenskapliga publikationerna behandlar frågor såsom betalningsviljan för amerikanskt kött (Alfnes och Rickertsen, 2005) och för färgen på den sålda laxen i livsmedelsbutikerna (Alfnes m fl, 2006), attityder till hormonpreparerat kött (Alfnes, 2004; Alfnes och Rickertsen, 2004) och betalningsviljan för samt attityder till

livsmedel som är genetiskt modifierade (Chern m fl, 2003; Rickertsen och Chern, 2001). Ett antal av publikationerna vid Norwegian Agricultural Economics Research Institute och Norwegian University of Life Sciences är samarbetsprojekt, vilket medför att artiklarna listas vid bägge institutionerna och därmed ger upphov till dubbelräkning.

NHH är, tillsammans med University of Oslo, det ledande nationalekonomiska lärosätet i Norge. År 2004 tilldelades Professor Finn E Kydland, tidigare vid NHH, Nobelpriset i ekonomi. Handelsforskningen vid NHH har handlat om konkurrensen inom läkemedelshandeln och (Brekke m fl, 2006; Brekke m fl, 2007), om konkurrensen för att få de bästa hyllplatserna i butikerna (Foros och Kind, 2006) samt om introduktionen av egna märkesvaror (Gabrielsen och Sjørgard, 2000).

Den nationalekonomiska institutionen vid **University of Oslo** har fostrat två nobelpristagare i ekonomi, nämligen Trygve Haavelmo och Ragnar Frisch. Även nu har institutionen en stor andel forskning och en del av denna forskning är definitivt handelsrelevant. Det har till exempel producerats ett antal studier om prissättningen på läkemedel och konkurrensen på apoteksmarknaden (Dalen m fl, 2005; Razzolini, 2004), duty-free marknaden (Christiansen och Smith, 2004), efterfrågan på cigaretter (Wangen och Biørn, 2006) och värdesättning av ekologiska varor (Strand, 2005).

Det är tveksamt om **Norwegian School of Management** ska medräknas som en nationalekonomisk enhet eftersom merparten (med få undantag) av forskningen befinner sig i gränslandet mellan nationalekonomi och företagsekonomi. Det verkar dock som om merparten av publiceringarna kan klassificeras som företagsekonomiska. Totalt har institutionen fem handelsinriktade publiceringar under den studerade tidsperioden. Skolan har dessutom en centrumbildning som benämns Center for Advanced Research in Retailing.

Vid Institute for research in economics and business administration (**SNF**) pågår också en del handelsrelevant forskning. Precis som vid Norwegian School of Management befinner sig forskningen i gränslandet mellan företagsekonomi och nationalekonomi, men med tonvikt på det föregående. Av de åtta funna handelspubliceringarna är två stycken direkt inriktade mot nationalekonomi. I den ena studien studeras konsumentnyttan av införandet av energi effektivitetsstandarder för kylskåp och frysar, medan skattningar av priselasticiteter behandlas i Fjell (2003).

Slutligen har **University of Bergen** sex stycken handelsrelevanta studier under den studerade perioden. Flertalet är dock producerade tillsammans med forskare vid NHH och finns därmed även upptagna som publiceringar vid detta lärosäte. Detta enda undantaget är Flåm m fl (2006) som studerar prissättning av mat utifrån ett teoretiskt perspektiv i syfte att undersöka välfärdseffekter.

6.3 FINLAND

Finland har 53 stycken listade nationalekonomiska enheter i *EDIRC*. Av dessa kan 21 stycken klassificeras som akademiska lärosäten eller forskningsinstitutioner. Antalet internationella vetenskapliga handelspublikationer inom ämnesområdet nationalekonomi i Finland för respektive lärosäte/institution presenteras i *Tabell 4*.

Tabell 4 Nationalekonomisk handelsforskning i Finland

Lärosäte/Institution	>5	4	3	2	1	0
Åbo Akademi University						X
ETLA				X		
EVA						X
Helsinki School of Economics				X		
University of Helsinki						X
RUESG						X
University of Joensuu				X		
University of Jyväskylä						X
University of Lapland						X
Finnish Forest Research Institute						X
University of Oulu					X	
Labour Institute for Ec. Research						X
PTT						X
Bank of Finland			X			
Svenska Handelshögskolan				X		
PoSTE						X
University of Tampere						X
Helsinki University of Technology						X
Turku School of Ec. and Business						X
University of Turku						X
University of Vaasa						X

Av *Tabell 4* framgår det att det bedrivits lite handelsforskning i Finland inom ämnesområdet nationalekonomi. Under perioden 2000-2007 har inventeringen endast resulterat i 12 publiceringar utspridda vid sex nationalekonomiska institutioner. Detta innebär att 15 stycken

nationalekonomiska enheter i Finland, d v s 71,4 procent av urvalet, inte har en enda publikation inriktad mot handelssektorn. Vidare har ingen av de studerade nationalekonomiska lärosätena/institutionerna fem eller fler publikationer som berör handelssektorn under den studerade perioden.

Helsinki School of Economics har två handelsinriktade publikationer. Illmakunnas (2002) har utifrån ett teoretiskt perspektiv studerat strategiska beteenden hos tjänsteföretag, medan Jones m fl (2006) studerar vilka effekter personalpolitik har på produktivitetens utvecklingen inom handeln.

Vid Research Institute of the Finnish Economy (**ETLA**) har två handelsinriktade arbeten publicerats under perioden 2000-2007. Asplund och Lilja (2005) studerar löneskillnader mellan könen och karriärvägar inom detaljhandeln, medan Leiponen (2000) studerar innovationstakten i tjänstesektorn i förhållande till tillverkningsindustrin. Resultaten från studien visar bl a att innovationstakten inom tjänstesektorn i Finland är densamma som den inom tillverkningsindustrin.

Vid **University of Joensuu** har Viitanen studerat effekter av bl a osäkerhet och transaktionskostnader har på bilinköp i Finland utifrån en teoretisk modell, medan Saastamoinen (2004) studerar prisanpassningen på on-line marknaden för musik. Resultaten från den senare studien visar att de som har ett brett produktutbud kan ta ut högre priser, att priserna i Europa är högre än priserna för säljare baserade i Nordamerika, medan varumärket inte verkar spela någon roll för priset.

Vid **Svenska Handelshögskolan** har Professor Rune Stenbacka, nu vid Handelshögskolan i Göteborg, skrivit två artiklar tillsammans med en mycket meriterad forskare, nämligen Professor Oz Shy som är författare till boken *Industrial Organization – Theory and Applications*. Den ena artikeln (Shy och Stenbacka, 2002) behandlar sambandet mellan priskonkurrensen i detaljhandeln och val av öppettider. Resultaten från studien tyder på att längre öppettider leder till mindre priskonkurrens, men inget stöd erhålles för att införa restriktioner mot längre öppettider. I Shy och Stenbacka (2006) studeras istället de socialt optimala öppettiderna inom detaljhandeln. Det framkommer av den teoretiska modellen i studien att öppettider kommer att vara för låga utifrån ett socialt optimum och att de längsta

tänkbara öppettiderna kommer att vara känsliga för prisförändringar, men opåverkade av förändringar av marknadsstrukturen.

En handelsinriktad studie (Koivumäki m fl, 2002) har också publicerats vid **University of Oulu**. Den behandlar konsumenters val mellan traditionella butiker och e-handel. Studien predikterar en ökning av handeln som sker över nätet p g a tidsvinster och ökad erfarenhet av e-handel.

Vid **Bank of Finland** har betalningssystem inom detaljhandeln studerats i tre olika rapporter (Snellman, 2000; Kemppainen, 2003 och 2005).

Sammanfattningsvis visar inventeringen av Finland att det finns lite nationalekonomisk handelsinriktad forskning och att den forskning som är publicerad är utspridd på ett flertal olika lärosäten/forskningsinstitutioner.

6.4 DANMARK

Danmark har 75 stycken listade nationalekonomiska enheter i *EDIRC*. Av dessa kan 11 stycken klassificeras som akademiska lärosäten eller forskningsinstitutioner. Antalet internationella vetenskapliga handelspublikationer inom ämnesområdet nationalekonomi i Danmark för respektive lärosäte/institution presenteras i *Tabell 5*.

Tabell 5 Nationalekonomisk handelsforskning i Danmark

Lärosäte/Institution	>4	4	3	2	1	0
University of Aalborg						X
University of Aarhus					X	
Institute of Local Government Studies						X
Copenhagen Business School						X
DRUID			X			
Danmarks Nationalbank						X
Institute of Food and Resource Economics	X (6)					
Aarhus School of Business						X
Københavns Universitet				X		
Roskilde Universitet						X
National Institute of Social Research					X	
University of Southern Denmark						X

Av inventeringen som presenteras i *Tabell 5* framkommer det att **Institute of Food and Resource Economics (LIFE)** som är kopplad till Köpenhamns Universitet är den institution som har klart mest handelsinriktade nationalekonomiska publiceringar (sex stycken) under den studerade tidsperioden. Publiceringarna är inriktade mot olika aspekter när det gäller efterfrågan på mat, t ex genmodifierad mat, matkvalitet och hälsorisker.

Smed och Jensen (2005) studerar hur nyheter om hälsorisker för olika typer av livsmedel påverkar efterfrågan på säkra alternativ. Resultaten från studien visar att sådana nyheter kan leda till permanent ökad efterfrågan för säkra alternativ, men att effekten skiljer sig åt mellan olika socio-ekonomiska grupper i samhället. Andra handelsrelevanta studier vid Institute of Food and Resource Economics (LIFE) är Nielsen m fl (2001) som analyserar hur förändrade preferenser för genmodifierade livsmedel påverkar priser, produktion och handel, Lind (2000) som utvecklar en efterfrågemodell för att studera efterfrågan på mat i utvecklingsländer och Baltzer (2004) som studerar betalningsviljan för matkvalitet applicerat på marknaden för ägg.

Slutligen finns också enstaka publiceringar vid Århus Universitet, Danish Research Unit for Industrial Dynamics (DRUID), Københavns Universitet och The Danish National Institute of Social Research.

Den nationalekonomiska enheten vid **Århus Universitet** har en handelsrelevant nationalekonomisk publikation där Rasmussen (2004) studerar om skattelättnader för e-handel skulle få positiva välfärdseffekter. Resultaten tyder på att denna effekt är mycket osäker. Värt att notera är att Århus Universitet har ett antal handelsrelevanta publiceringar i företagsekonomiska tidskrifter (t ex Dukes m fl, 2006; Dukes m fl, 2007), men att dessa publiceringar i mångt och mycket delar den metodram som nationalekonomer använder sig av.

Vid Danish Research Unit for Industrial Dynamics (**DRUID**) har Reichstein m fl (2006) studerat bestämningsfaktorerna för tillväxten för företag inom tillverkningsindustrin, tjänstesektorn och byggnadsindustrin och finner bl a att resultaten skiljer sig kraftigt åt beroende på vilken ekonometrisk metod som används. Lopes och Godinho (2005) studerar sambandet mellan innovationer och ekonomiska utfall för företag inom tjänstesektorn i Portugal, medan Drejer (2002) diskuterar angreppssätt som är viktiga vid studier av innovationer inom tjänstesektorn.

Den nationalekonomiska institutionen vid **Københavns Universitet** har två handelsinriktade publiceringar under perioden 2000-2007. Juselius (2001) studerar efterfrågan på cigaretter i Turkiet, medan Zhu m fl (2005) analyserar etableringar av lågprisbutiker inom dagligvaruhandeln och deras påverkan på konkurrensen på lokala marknader. Resultaten från den senare studien tyder på att etableringar av lågprisbutiker ökar vinsterna för de redan etablerade butikerna i närheten av denna etablering, medan butiker som är lokaliserad längre bort missgynnas av etableringen.

Slutligen har Boll (2000) vid **The Danish National Institute of Social Research** skrivit en mer populärvetenskaplig studie som studerar utvecklingen av sysselsättningen och arbetstidsförhållandena inom detaljhandeln i Danmark.

6.5 ISLAND

Island har nio stycken listade nationalekonomiska enheter i *EDIRC*. Av dessa kan tre stycken, belägna vid University of Iceland, Central Bank of Iceland och Bifröst School of Business, klassificeras som akademiska lärosäten eller forskningsinstitutioner. Antalet internationella vetenskapliga handelspublikationer inom ämnesområdet nationalekonomi i Island för respektive lärosäte/institution presenteras i *Tabell 6* nedan.

Tabell 6 Nationalekonomisk handelsforskning i Island

Lärosäte/Institution	>5	4	3	2	1	0
University of Iceland					X	
Central bank of Iceland						X
Bifröst School of Business						X

Av *Tabell 6* framgår det att av de tre nationalekonomiska institutionerna i Island är det endast **University of Iceland** i Reykjavik som har en vetenskaplig publicering med handelsinriktning. Denna publicering, skriven av Choudhary, Karlsson och Zoega (2007), testar med hjälp av enkät-data företags attityder till sina konsumenter i ett försök att testa en nationalekonomisk teori utvecklad av Phelps och Winter (1970). Av studien framkommer det

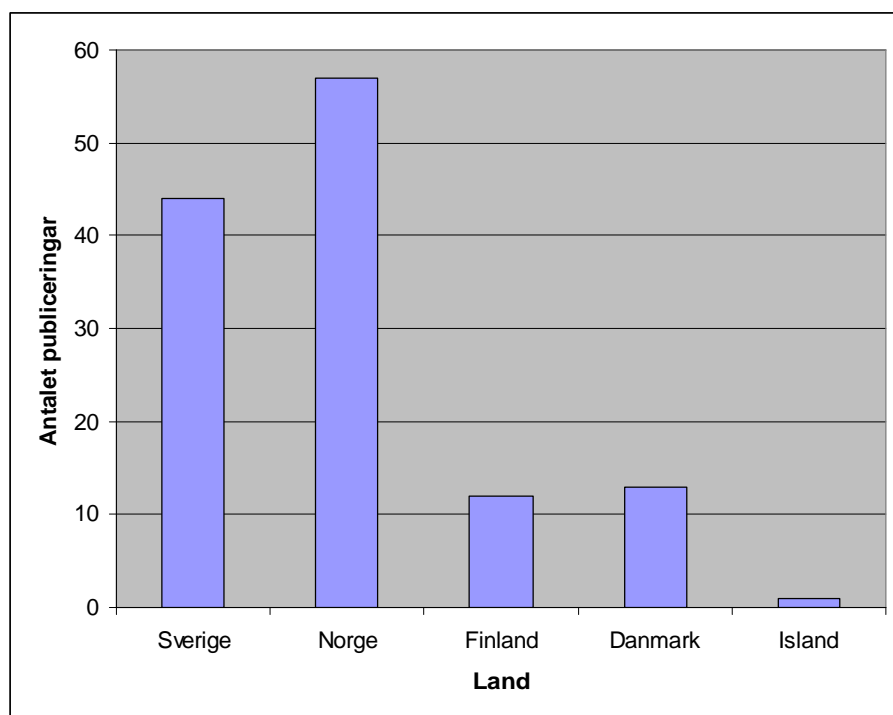
bl a att företag föredrar marknadsföring och direktkontakt med konsumenterna framför prissänkningar när det gäller att locka till sig nya kunder och bibehålla gamla.

Utifrån inventeringen framkom det också att det finns en forskningsinstitution vid **Bifröst School of Business** som heter Centre for Retail Studies, vilket låter som en forskningsinstitution som arbetar med handelsinriktade studier. Inga vetenskapliga studier fanns dock tillgängliga via deras hemsida och det var också oklart om detta är en nationalekonomisk eller en företagsekonomisk centrumbildning för handelsinriktad utbildning/forskning.

7. SAMMANFATTNING AV DEN NORDISKA INVENTERINGEN

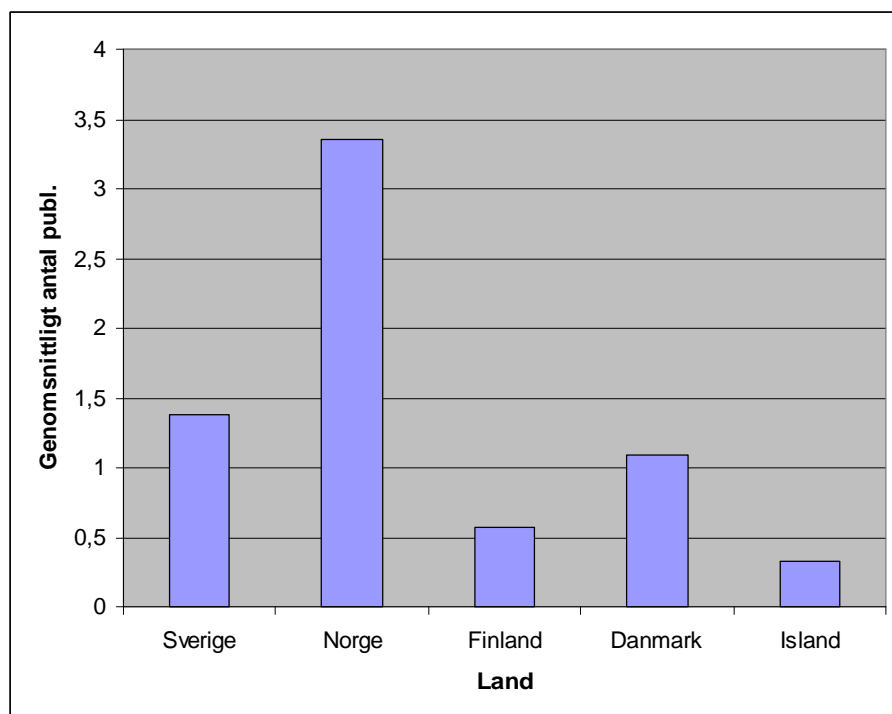
Antalet handelspubliceringar i respektive land i Norden under perioden 2000-2007 finns sammanfattade i *Figur 4*. Det framgår av *Figur 4* att det producerats flest handelsinriktade nationalekonomiska studier i Norge under den studerade tidsperioden.

Figur 4 Antalet publiceringar per land 2000-2007

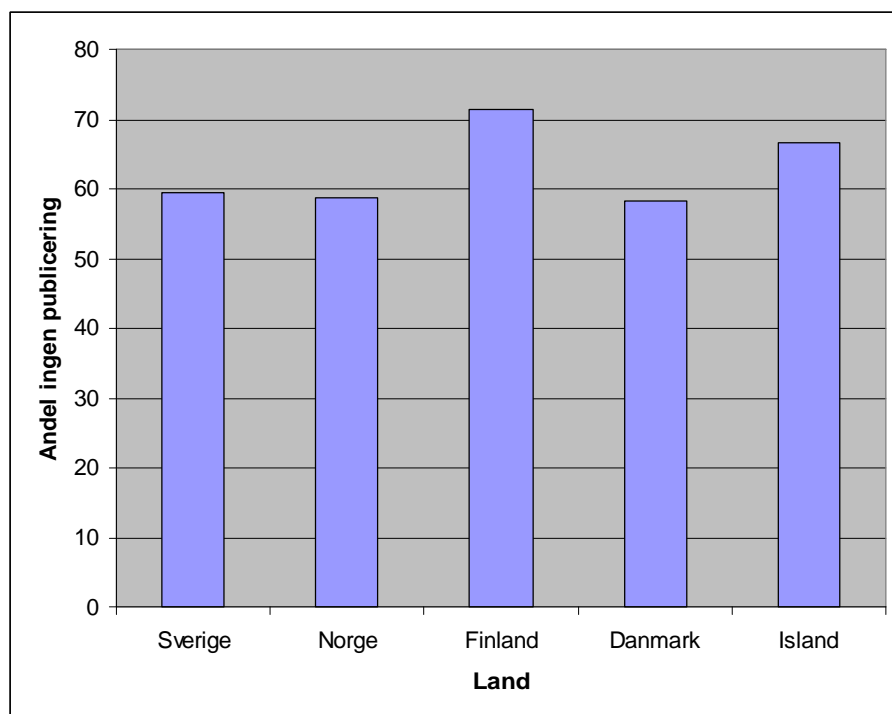


I *Figur 5* redovisas antalet nationalekonomiska handelsinriktade publiceringar i genomsnitt per lärosäte/institution under den studerade tidsperioden. Norge är det land i Norden som har klart mest nationalekonomisk handelsforskning även när en korrigering görs för antalet lärosäten/institutioner. Andelen inventerade lärosäten/institutioner i respektive land som överhuvudtaget inte har några handelsinriktade nationalekonomiska publiceringar redovisas i *Figur 6*.

Figur 5 Antalet publiceringar i genomsnitt per lärosäte i Norden 2000-2007



Figur 6 Andelen nationalekonomiska enheter utan handelsforskning i Norden 2000-2007



Av *Figur 6* framgår det att alla nordiska länder har en hög andel nationalekonomiska enheter vid lärosäten och forskningsinstitutioner som överhuvudtaget inte publicerat någon handelsinriktad studie under tidsperioden 2000-2007.

Det framkommer av inventeringen att det finns ett antal starka (eller potentiellt starka) forskningsmiljöer för nationalekonomisk handelsforskning i Norden. I Sverige koncentreras dessa starka forskningsmiljöer till Handels Utredningsinstitut (HUI)/Högskolan i Gävle, Handelshögskolan i Göteborg och Handelshögskolan i Stockholm/KTH.

HUI/Högskolan i Gävle har flest handelsinriktade nationalekonomiska publiceringar i Sverige under den studerade tidsperioden. HUI har också ambitionen att fungera som en centrumbildning för handelsrelaterad forskning och har i dagsläget 16 stycken forskare i Sverige och Danmark i sitt nätverk av associerade forskare.

Vid Handelshögskolan i Göteborg har tre forskare publicerat handelsinriktade nationalekonomiska studier. Två av dessa forskare ingår också i HUI:s nätverk av associerade forskare. Vid Handelshögskolan i Stockholm och KTH har ett samarbete skett mellan enskilda forskare (Docent Richard Friberg och Professor Marcus Asplund). Ett samarbete som resulterat i ett antal handelsrelevanta publikationer publicerade i akademiskt mycket meriterande tidskrifter.

Norge har två starka forskningsmiljöer inom områdena miljö- och jordbruksekonomi, nämligen Norwegian Agricultural Economics Research Institute och Norwegian University of Life Sciences. Tillsammans har dessa forskningsinstitutioner, inom ett väldefinierat forskningsområde, publicerat 35 stycken handelsinriktade nationalekonomiska studier under perioden 2000-2006. I jämförelse med Sverige har Norge koncentrerat den nationalekonomiska forskningen till betydligt färre lärosäten/institutioner. Det finns också mer handelsinriktad forskning vid de mest betydelsefulla och respekterade lärosätena i Norge, t ex NHH och University of Oslo, i jämförelse med de anrika lärosätena i Sverige.

I Danmark finns den starkaste handelsinriktade forskningsmiljön vid Institute of Food and Resource Economics (LIFE) i Köpenhamn. Den har en liknande inriktning som Norwegian Agricultural Economics Research Institute och Norwegian University of Life Sciences i Norge, men med en större tonvikt på olika typer av hälsoaspekter. Den handelsinriktade nationalekonomiska forskningen i Finland och Norge är däremot mycket begränsad.

8. VILKEN NYTTA HAR HANDELNS UTVECKLINGSRÅD AV DENNA INVENTERING?

HUR är en kollektivavtalsstiftelse som har till uppgift att främja vetenskaplig forskning och utveckling i syfte att stärka handelsnäringen i Sverige. Det som har framkommit av inventeringen är att det finns ett konkret behov av en forskningsfinansiär som lyfter handels frågor. Den handelsinriktade nationalekonomiska forskningen är nämligen mycket begränsad, vilket är märkligt med tanke på att handeln utgör en så pass stor och betydelsefull del av ekonomin.

En möjlig förklaring till den begränsade mängden handelsinriktad forskning är bristen på forskningsfinansiering. I en tidigare studie av Bergström, Hedlund och Lund (2004) presenteras resultat som tyder på att den offentliga forskningsfinansieringen och branschens egna anslag till handelsrelevant forskning har varit relativt begränsade och på intet sätt speglar sektorns betydelse för samhällsekonomin. Enligt den ovanstående studien uppskattas endast 0.2-0.3 procent av all statlig forskning vara inriktad mot handel.

En alternativ hypotes till den begränsade mängden handelsforskning inom nationalekonomin är att denna typ av forskning inte leder till vetenskapliga publiceringar, vilket avskräcker forskare från att utveckla denna forskningsinriktning. Inventeringen stöder dock inte denna hypotes. Under senare tid kan vi se en ökad trend i antalet handelsinriktade nationalekonomiska publiceringar och att de påfallande ofta blir publicerade i välrenommerade vetenskapliga tidskrifter. Detta tyder på att det finns förutsättningar för att Handels Utvecklingsråd ska kunna fungera som den katalysator som genererar forskning som kan stärka handelsnäringen i Sverige.

När det gäller att satsa på den nationalekonomiska forskningen i Sverige kan man utifrån den genomförda inventeringen se att forskningen är mycket utspridd. I inventeringen identifieras tre olika miljöer där det har utvecklats en handelsinriktad forskning. En möjlighet är att satsa forskningsmedlen där, alternativt satsa medel på etablerandet av en centrumbildning/nätverk, i syfte att stärka dessa institutioners redan påbörjade forskning. Å andra sidan kan man tänka sig att HUR vill att fler lärosäten/institutioner ska syssla med handelsinriktad forskning. Nackdelen med den senare strategin är att handelsforskningen då blir än mer utspridd och att

det blir svårt att uppnå den kritiska massa av forskare som behövs för att en ny forskarmiljö/inriktning ska etableras.

I övriga Norden har det också genomförts en del handelsrelevanta studier. Norge har i särklass flest publiceringar och ett antal starka forskningsmiljöer som har producerat handelsrelevant forskning. I Danmark finns en forskningsinstitution, Institute of Food and Resource Economics (LIFE) kopplad till Köpenhamns Universitet, där det har producerats handelsinriktade nationalekonomiska studier. Både i Norge och Danmark är majoriteten av den handelsinriktade nationalekonomiska forskning som produceras inriktad mot områden såsom miljö, jordbruks- och hälsoekonomi. Utifrån inventeringen framkommer det också att handelsrelevanta studier har publicerats av forskare från andra länder. Det är min bedömning att HUR bör stödja initiativ som har till syfte att öka internationaliseringen av den svenska nationalekonomiska handelsforskningen.

En viktig fråga för HUR är naturligtvis: Vilken nationalekonomisk forskning skall HUR stödja?

I direktiven till inventeringen framkommer det att de handelsrelevanta forskningsfrågor som är intressanta att studera framöver inom det nationalekonomiska ämnesområdet ska diskuteras. Nationalekonomi är, vilket framkommer i inventeringen, ett mycket brett ämnesområde. Det finns därmed ett mycket stort antal områden inom vilka handelsrelevanta projekt kan vara av intresse att finansiera. Alla initiativ till att fokusera forskningen inom specifika forskningsområden bör därför också kompletteras med ett utrymme att stödja forskningen utifrån ett brett perspektiv. Risken är annars att HUR kommer att styra forskningsinriktningen på den handelsrelevanta forskningen och att en mängd potentiellt intressanta projekt utanför utlysningsområdet inte kommer att realiseras. I slutändan är det min bedömning att det är de enskilda forskarna som är bäst på att ställa de relevanta forskningsfrågorna. HUR kan sedan säkerställa att dessa forskningsfrågor är branschrelevanta.

Den begränsade mängden handelsforskning innebär att det egentligen bara är forskarnas fantasi som sätter begränsningarna. Inget speciellt område verkar vara helt utforskat. För HUR är det dock viktigt att syftet med finansieringen är att: ”Initiera och bidra till forskning som kommer till konkret nytta för handelsföretag och dess arbetstagare, kunder och samhället i övrigt” samt att ”Arbeta för att forskningen och utvecklingsarbetet skall vara initierad,

aktuell, framåtblickande och vara användbar på alla nivåer i företagen”. Denna inriktning av forskningsfinansieringen innebär att HUR framförallt bör inrikta sina forskningssatsningar på tillämpad nationalekonomisk forskning och inte på teoretiskt inriktad forskning. Den senare typen av forskning är viktig, men ofta svår att kommunicera och inte helt enkel för branschens aktörer att ta till sig. Det är dock av vikt att påpekat att det behövs tillgång till bra databaser för att tillämpad forskning ska kunna genomföras.

När det gäller olika nationalekonomiska områden framkommer det av inventeringen att det har publicerats en del forskning om e-handel, detaljhandelns strukturomvandling, introduktionen och expansionen av handelns egna märkesvaror, ekologisk märkning, attityder till genetiskt modifierad mat, hälsoaspekter av livsmedelskonsumtion m m. Det är min bedömning att det finns mer utrymme för forskning inom dessa ämnesområden och att de kan utgöra grund för framtida programutlysningar. Den begränsade mängden forskning med handelsinriktning innebär att det också finns andra områden inom nationalekonomin där mindre, eller nästintill obefintlig, forskning med inriktning mot handelssektorn har genomförts.

Framtida utlysningar inom det nationalekonomiska ämnesområdet kan t ex beröra handelns roll i produktivitetens utvecklingen. En sådan utlysning skulle kunna ta upp viktiga frågor såsom: vad kan förklara produktivitetens utvecklingen inom handeln? Vilken roll har institutionella faktorer såsom tillämpandet av Plan och Byggnadslagen?

Ett annat tänkbart ämnesområde är handelns strukturomvandling. I detta fall skulle det vara spännande om nya geografiska (spatiala) metoder skulle kunna användas för att belysa strukturomvandlingen inom handelssektorn. Inom detta ämnesområde skulle det också vara intressant att närmare studera vad som kan förklara att vissa handelsföretag utvecklas väl, medan andra företag tappar marknadsandelar och går i konkurs. Ett spännande område med anknytning till detta är den kraftiga expansionen av e-handeln under senare tid. Frågan är hur den snabba tillväxten inom e-handeln påverkar de traditionella försäljningskanalerna?

Det finns också många intressanta handelsfrågor att försöka besvara för nationalekonomiska studier med inriktning mot fastighetsekonomi. Hur får man t ex fart på cityhandeln genom samverkan mellan handel och fastighetsägare? Hur ska fastighetsägare prissätta sina butikslokaler på ett optimalt sätt?

Ett annat aktuellt område där det behövs mer forskning är miljökonsekvenserna av stormarknadsetableringar. I detta fall hävdas det ofta att stormarknader är skadliga för miljö, men det saknas (mig veterligen) studier som grundligt analyserar denna fråga genom att t ex kontrollera för om etablerandet av stormarknader påverkar antalet resor med bil och hur godstransporterna förändrats av de externa stormarknadsetableringarna.

De ovanstående forskningsområdena utgör bara exempel på handelsrelevanta frågeställningar inom nationalekonomin där mer forskning behövs. Det finns sannolikt ett stort antal andra frågeställningar som är av stort intresse för handeln att utreda. Det är min förhoppning att nya HUR ska skapa de nödvändiga förutsättningarna för att denna typ av forskning ska kunna initieras inom en snar framtid.

REFERENSER

Alfnes, F., A. Guttormsen., G. Steine och K. Kolstad (2006), Consumers Willingness to Pay for the Colour of Salmon: A Choice Experiment with Real Economic Incentives, *American Journal of Agricultural Economics* 88, 1050–1061.

Alfnes, F och K. Rickertsen (2005), European Consumers' Willingness to Pay for U.S. Beef in Experimental Auction Markets: Reply, *American Journal of Agricultural Economics* 87, 259-261.

Alfnes, F (2004), Stated Preferences for Imported and Hormone-treated Beef: Application of a Mixed Logit Model, *European Review of Agricultural Economics* 31, 1-19.

Alfnes, F och K. Rickertsen (2004), European Consumers' Acceptance of US Hormone-Treated Beef, *EuroChoices* 3, 18-23.

Andersson, L., M. Bask och M. Melkersson (2003), Economic Man and the Consumption of Addictive Goods: The Case of Two Goods, *Umeå Economic Studies No 615*, Umeå University.

Anell A och J. Hjelmgren (2002), Implementing Competition in the Pharmacy Sector - Lessons from Iceland and Norway, *Applied Health Economics and Policy Analysis* 1, 149-156.

Anell, A (2004), Nya villkor för apotek och läkemedelsförsäljning Erfarenheter från avregleringar i Danmark, Island och Norge, *IHE e-rapport 2004:2*.

Anell, A (2005), Deregulating the Pharmacy Market: The Case of Iceland and Norway., *Health Policy* 75, 9-17

Arnberg, J., F. Bergström., N. Prochazka och H. Vestin (2006a), E-handel 2.0 – inte längre bara en bubblare, *Forskningsrapport S112*, Handels Utredningsinstitut.

Arnberg, J., F. Bergström och M. Cronholm (2006b), Streckkoderna och den moderna varudistributionen: En beskrivning och analys av streckkodens betydelse för distributionen och för konsumenterna, Forskningsrapport S110, Handelns Utredningsinstitut.

Aronsson, T., M. Bergman och N. Rudholm (2001), The Impact of Generic Competition on Brand Name Market Shares - Evidence from Micro Data, *Review of Industrial Organization* 19, 425-435.

Asplund, M., R. Eriksson och R. Friberg (2000), Price Adjustments by a Gasoline Retail Chain, *Scandinavian Journal of Economics* 102, 101-121.

Asplund, M och R. Friberg (2001), Deviations from the Law of One Price in Scandinavian Duty-Free Stores, *American Economic Review* 91, 1072-1083.

Asplund, M och R. Friberg (2002), Food Prices and Market Structure in Sweden, *Scandinavian Journal of Economics* 104, 547-567.

Asplund, M., R. Friberg och F. Willander (2007), Demand and Distance: Evidence on Cross-Border Shopping, *Journal of Public Economics* 91, 141-157.

Asplund, R och R. Lilja (2005), Gender Wages and Careers in Retail Trade and IT Services: The Case of Finland, in *Job Quality and Employer Behavior*, ed. by Basen, S. C. Lucifora och W. Salverda, 195-215.

Baltzer, K (2004), Consumers' Willingness to Pay for Food Quality-The case of eggs, *Food Economics* 1, 78-90.

Barrosa, P.P., D. Britoc och D. de Lucena (2004), Mergers in the Food Retailing Sector: An Empirical Investigation, *European Economic Review* 50, 447-468.

Bask, M och M. Melkersson (2001), Rationally Addicted to Drinking and Smoking?, *Umeå Economic Studies No. 567*, Umeå University.

Basker, E (2005a), 'Twas Four Weeks before Christmas: Retail Sales and the Length of the Christmas Shopping Season, *Economics Letters* 89, 317-322.

Basker, E (2005b), Selling a Cheaper Mousetrap: Wal-Mart's Effect on Retail Prices, *Journal of Urban Economics* 58, 203-229.

Basker, E (2007), The Causes and Consequences of Wal-Mart's Growth, forthcoming *Journal of Economic Perspectives*.

Bergman, M och N. Rudholm (2003), The Relative Importance of Actual and Potential Competition: Empirical Evidence from the Pharmaceuticals Market, *Journal of Industrial Economics* 51, 455-467.

Bergström, F., U. Rämme. och E. Wengström (2002), Struktur och strukturomvandling i handeln, *Forskningsrapport S69*, Handelsns Utredningsinstitut.

Bergström, F., A. Hedlund. och J. Lund (2004), Handelsns roll i forskningen, *Forskningsrapport S95*, Handelsns Utredningsinstitut.

Bergström, F och S. Fölster (2005), Kampen om köpkraften, *Handelns Utredningsinstitut*, Stockholm.

Blank, M. och M. Persson (2006), The Swedish Food Retail Market: An Econometric Analysis of ICA's Turnover on Local Food Retail Markets, *Forskningsrapport S108*, Handelsns Utredningsinstitut.

Bohlin, N (2003), Essays on Urban Wage, Location and Retail Trade, Ph D Thesis, Department of Economics, Stockholm University.

Boll, J.L (2000), Retail Trade in Denmark, The Open Labour Market Working Paper 14:2000, The Danish National Institute of Social Research.

Boyd, R.L (2003), Were Black Entrepreneurs Displaced from the Retail Trade by White Immigrant Merchants? A Study of Northern Cities in the Early Twentieth Century, *Journal of Socio-Economics* 32, 447-455.

Braunerhjelm, P och D. Johansson (2003), The Determinants of Spatial Concentration: The Manufacturing and Service Sectors in an International Perspective, *Industry and Innovation* 10, 41–63.

Brekke, K.R. A.L. Grasdahl och T. H. Holmås (2006), “Regulation and Pricing of Pharmaceuticals: Reference Pricing or Price cap Regulation?”, Discussion Paper 30/2006, Department of Economics, Norwegian School of Economics and Business Administration (NHH).

Brekke, K.R., I. Königbauer och O. R. Straume (2007), “Reference Pricing of Pharmaceuticals”, *Journal of Health Economics* 26, 613-642.

Carlsson, F., P. Frykblom och C.J. Lagerkvist (2005), Consumer Preferences for Food Product Quality Attributes from Swedish Agriculture, *Ambio* 34, 366-370.

Carlsson, F., P. Frykblom och C.J. Lagerkvist (2007), Farm Animal Welfare – Testing for Market Failure, forthcoming *Journal of Agricultural and Applied Economics*.

Caree, M.A och J. Nijkamp (2001), Deregulation in Retailing: the Dutch Experience, *Journal of Economics and Business* 53, 225-235.

Chevalier, J., A. Kashvap och P.E. Rossi (2003), Why Don't Prices Rise during Periods of Peak Demand? Evidence from Scanner Data, *American Economic Review* 93, 15-37.

Christiansen, V och S. Smith (2004), National policy interests in the duty-free market, *CESifo Economic Studies* 50, 351-375.

Choudhary, A., T. Karlsson och G. Zoega (2007), Testing for Customer Markets Using Survey Data, *IoES Working Papers 07:01*, University of Iceland.

Clay, K., R. Krishnan., E. Wolff och D. Fernandes (2002), Retail Strategies on the Web: Price and Non-price Competition in the Online Book Industry, *Journal of Industrial Economics* 50, 351-367.

Cronholm., M. och F. Bergström (2003), Handelns dragare drar: En studie om varför konsumenter åker till en marknadsplats, Forskningsrapport S93, Handelns Utredningsinstitut.

Crespi, A., C. Criscuolo., J.E. Haskel och D. Hawkes (2006), Measuring and Understanding Productivity in UK Market Services, *Oxford Review of Economic Policy* 22, 560-572.

Dalen, D.M., S.Strøm och T. Haabeth (2006), Price Regulations and Generic Competition in the Pharmaceutical Market. *European Journal of Health Economics*.

Daunfeldt., S-O., N. Rudholm. och F. Bergström (2006), Entry into Swedish Retail – and Wholesale Trade Markets, *Review of Industrial Organization* 29, 213-225.

Daunfeldt, S-O., M. Orth. och N. Rudholm (2005) Entry into the Swedish Retail Food Market: A Real Options Approach, *Working Papers in Economics* 170, Department of Economics, Göteborg University.

Daunfeldt. S-O., och N. Rudholm (2007), Revenues as Proxy for Profits: A Cautionary Note, forthcoming *Applied Economic Letters*.

Daunfeldt, S-O., M. Orth., och N. Rudholm (2007) How Does Increased Store Brand Patronage Affect Entry and Survival of National Brand Suppliers?, mimeo, Handelns Utredningsinstitut.

Dinlersoz, E och H. Li (2005), The Shipping Strategies of Internet Retailers: Evidence from Internet Book Retailing, *Quantitative Marketing and Economics* 4, 407-438.

Dobson, P.W och M. Waterson (2005), Chain-Store Pricing Across Local Markets, *Journal of Economics & Management Strategy* 14, 93-119.

Drejer, I (2002), A Schumpeterian Perspective on Service Innovation, DRUID Working Paper no. 02-09, Danish Research Unit for Industrial Dynamics.

Dubelaar, C., M. Bhargava och D. Ferrarini (2001), Measuring Retail Productivity: What Really Matters?, *Journal of Business Research* 55, 417-426.

Dukes, A.J., Gal-Or, E och K. Srinivasan (2006), Channel Bargaining with Retailer Asymmetry, *Journal of Marketing Research*, ??

Dukes, A.J., T. Geylani och K. Srinivasan (2007), Strategic Manufacturer Response to a Dominant Retailer, *Marketing Science*, ???

Durevall, D (2007a), Competition in the Swedish Coffee Market, forthcoming *International Journal of Industrial Organization*.

Durevall, D (2007b), Demand for Coffee: The Role of Prices, Preferences and Market Power, forthcoming *Food Policy*.

ECON (2006a) Innovation in Services: Typology, case studies and policy implications, rapport R-2006-025, ECON Analys AB.

ECON (2006b), E-handel: Nye distribusjonsformer for legemidler, rapport R-2006-049, ECON Analys AB.

ECON (2006c), Avregleringen av det svenska apoteksmonopolet, rapport R-2006-054, ECON Analys AB.

Fishback, P.V., W.C. Horrace och S. Kantor (2005), Did New Deal Grant Programs Stimulate Local Economies? A Study of Federal Grants and Retail Sales During the Great Depression, *The Journal of Economic History* 65, 36-71.

Fjell, K (2003), Elasticity Based Pricing Rules: A Cautionary Note, *Applied Economics Letters* 10, 787-791.

Flåm, S.D., I. Gaasland och E. Vårdal (2006), On Stabilizing or Deregulating Food Prices, Working paper, Department of Economics, University of Bergen.

Foros, Ø och H. J. Kind (2006), Do Slotting Allowances Harm Retail Competition, Discussion Papers 29/06, Department of Economics, NHH.

Friberg, R., M. Ganslandt och M. Sandström (2000), E-commerce and prices - theory and evidence, SSE/EFI Working Paper Series in Economics and Finance No 389, Stockholm School of Economics.

Gabrielsen, T.L och L. Sjørgard (2000), Private Labels, Price Rivalry, and Public Policy, Discussion Papers 08/00, Department of Economics, NHH.

Gordon, R.J (2004), Why was Europe Left at the Station When America's Productivity Locomotive Departed?, NBER Working Paper No. 10661, NBER.

Grandlund, D och N. Rudholm (2007), Consumer Information and Pharmaceutical Prices: Theory and Evidence, mimeo, University of Gävle.

Grimsrud, K.M., J.J. McCluskey och M.L. Loureiro (2004), Policies and Attitudes toward Genetically Modified Foods in Norway, EuroChoices 3, 38-44.

Grimsrud, K.M., J.J. McCluskey, M.L. Loureiro och T.I. Wahl (2004), Consumer Attitudes toward Genetically Modified Food in Norway, Journal of Agricultural Economics 55, 75-90

Gripsrud, G och G.R.G Benito (2005), Internationalization in Retailing: Modeling the Pattern of Foreign Market Entry, Journal of Business Research 58, 1672-1680.

Gustavsen, G.W och K. Rickertsen (2006), A Censored Quantile Regression Analysis of Vegetable Demand: Effects of Changes in Prices and Total Expenditure, Canadian Journal of Agricultural Economics 54, 631-645.

Hellström, J. och N. Rudholm (2003), Advertising as a Signaling Device in the Swedish Pharmaceuticals Market, Umeå Economic Studies No 612, Umeå University.

Hosken, D och D. Reiffen (2004a), Patterns of Retail Price Variation, RAND Journal of Economics 35, 128-146.

Hosken, D och D. Reiffen (2004b), How Retailers Determine Which Products Should Go on Sale: Evidence From Store-Level Data, Journal of Consumer Policy 27, 141-177.

Illmakunnas, P (2002), Strategic Behavior in a Service Industry, Managerial and Decision Economics 23, 83-91.

ITPS (2005), Samhällsekonomisk analys av effekterna av liberaliseringen av postmarknaden, Allmän rapport A2005:013, ITPS.

ITPS (2006a), Detaljhandeln och produktivitetstillväxten: Produktivitetstillväxten inom svensk detaljhandel 1993-2004, Allmän rapport A2006:002, ITPS.

ITPS (2006b), Företagsdynamik och tillväxt: En kartläggning och analys av företagsdynamik och arbetsproduktivitetstillväxt i Sverige, Allmän rapport A2006:016, ITPS:

Jones, D., P. Kalmi och A. Kauhanen (2006), How Does Employee Involvement Stack Up? The Effects of Human Resource Management Policies on Performance in a Retail Firm, Cornell University ILR Visiting Fellows Working Paper Series.

Juselius, K (2001), Unit roots and the demand for cigarettes in Turkey: Pitfalls and possibilities, Discussion paper 02, Institute of Economics, University of Copenhagen.

Kemppainen, K (2003), Competition and Regulation in European Retail Payment Systems, Discussion papers 16/2003, Bank of Finland.

Kemppainen, K (2005), Assessing effects of price regulation in retail payment systems, Discussion papers 19/2005, Bank of Finland.

Koivumäki, T., R. Svento., J. Perttunen och H. Oinas-Kukkonen (2002), Consumer Choice Behavior and Electronic Shopping Systems – A Theoretical Note, *Netnomics* 4, 131-144.

Lagerkvist C-J., F. Carlsson och P. Frykblom (2004), Consumer Benefits of Labels and Bans on Genetically Modified Food: An Empirical Analysis using Choice Experiments, Working Paper, SLU, Uppsala University.

Lagerkvist, C.J., F. Carlsson och D. Viske (2006), Swedish Consumer Preferences for Animal Welfare and Biotech: A Choice Experiment, *AgBioForum* 9, 51-58.

Leiponen, A. (2000), Innovation in Services and Manufacturing. A Comparative Study of Finnish Industries, Working paper, University of Oulu.

Lind, K.M (2000), Consumer Demand in a Developing Country with Special Regard to Food - The Case of India, Working paper 11/2000, Institute of Food and Resource Economics (LIFE).

Lopes, F och M. Godinho (2005), Services Innovation and Economic Performance: An Analysis at the Firm Level, Working Paper 08-05, Danish Research Unit for Industrial Dynamics (DRUID).

Loureiro, M.L och J. Lotade (2005), Interviewer Effects on the Valuation of Goods with Ethical and Environmental Attributes, *Environmental and Resource Economics* 30, 49-72.

Loureiro, M.L och W.J. Umberger (2003), Estimating Consumer Willingness to Pay for Country-of-Origin Labeling, *Journal of Agricultural and Resource Economics* 28, 287-301.

Loureiro, M.L., J.J. McCluskey och R.C. Mittelhammer (2003), Are Stated Preferences Good Predictors of Market Behavior?, *Land Economics* 79, 44-55.

Lundberg, J och S. Lundberg (2007a), Award Me and I will be You Faithfull! Retailer Choice and Loyalty Schemes: Evidence from Sweden, mimeo, Umeå University.

Lundberg, J och S. Lundberg (2007b), Distributional effects of Lower Food Prices in a Rich Country – Calculations Based on Household Demand for Food in Sweden, mimeo, Umeå University.

Lundberg, J och S. Lundberg (2007c), Using Spatial Econometrics to Test for Price Competition Between Food Stores Based on Swedish Data, mimeo, Umeå University.

Maican, F och M. Orth (2007), How Do ‘Big-box’ Entrants Influence the Productivity Distribution in Swedish Food Retailing?, mimeo, Göteborg University.

McDonald, J.M (2000), Demand, Information, and Competition: Why Do Food Prices Fall at Seasonal Demand Peaks?, *Journal of Industrial Economics* 48, 27-45.

Munroe, S (2001), Retail Structural Dynamics and the Forces Behind Big-Box Retailing, *The Annals of Regional Science* 35, 357-373.

Müller, G., S. Dutta och D. Levy (2006), Private Label Price Rigidity during Holiday Periods, *Applied Economics Letters* 13, 57-62.

Nielsen, C.P och K. Andersen (2001), Global Market Effects of Alternative European Responses to GMOs, *Review of World Economics* 137.

Olsson, H och F. Bergström (2004), Heltid eller deltid – det är frågan, *Forskningsrapport S102*, Handels Utredningsinstitut.

Orth, M (2007), Exit from Local Retail Food Markets in Sweden: Competition and/or Cannibalization?, *Mimeo*, Göteborgs Universitet.

Persson U., A. Anell. och M. Persson (2001), Parallellhandel med läkemedel i Sverige - en ekonomisk analys IHE monografi 2001

Phelps, E. S och S. G. Winter Jr (1970), Optimal Price Policy Under Atomistic Competition, in E. S. Phelps m fl., *Microeconomic Foundations of Employment and Inflation Theory*. New York, Norton.

Rasmussen, B.S (2004), Preferential Taxation of E-Commerce: Imperfectly Competitive Retail Markets and Trade Costs, Working paper, University of Aarhus.

Reichstein, T., M.S. Dahl, B. Ebersberger och M.B. Jensen (2006), The Devil Dwells in the Tails: A Quantile Regression Approach to Firm Growth, Working Paper 06-34, Danish Research Unit for Industrial Dynamics (DRUID).

Rickertsen, K och W.S. Chern (2001), Consumer Acceptance of GMO: Survey Results from Japan, Norway, Taiwan, and the United States, Taiwanese Agricultural Economic Review 7, 1-28.

Rickertsen, K., D. Kristófersson och S. Lothe (2003), Effects of health information on Nordic meat and fish demand, Empirical Economics 28, 249-273.

Rudholm, N (2001), The Swedish Pharmaceuticals Market - Essays on Entry, Competition and Antibiotic Resistance, Umeå Economic Studies No 552, PhD thesis, Umeå University.

Rudholm, N (2007), Deregulating the Norwegian Pharmaceuticals Market – Consequences for Costs and Availability, mimeo, University of Gävle.

Sandström, M (2000a), Are Prices Lower on the Internet?, Forskningsrapport S50, Handels Utredningsinstitut.

Sandström, M (2000b), E-commerce and prices – theory and evidence?, Forskningsrapport S57, Handels Utredningsinstitut.

Saastamoinen, Jani (2004), Competition on e-Markets: Price Levels and Price Dispersion in the On-Line Music Market, Discussion Papers No 15, Department of Economics and Business Administration, University of Joensuu.

Shy, O och R. Stenbacka (2002), Price Competition, Business Hours, and Shopping Time Flexibility, WZB Discussion II 2004 – 14, Wissenschaftszentrum für Sozialforschung, Berlin.

Shy, O och R. Stenbacka (2006), Service Hours with Asymmetric Distributions of Ideal Service Time, *International Journal of Industrial Organization* 24, 763-771.

Smed, S och J.D. Jensen (2005), Food Safety Information and Food Demand, *British Food Journal* 107, 173-186.

Snellman, J (2000), Evolution of Retail Payments in Finland in the 1990s, Working Paper, Bank of Finland.

Strand, J (2005), Stated-Preference Methods for Valuing Environmental Goods, in O. Bjerkholt, O och X. Peng, *Frontier Environmental Issues*, 196-231.

Waldfogel, J och L. Chen (2006), Does Information Undermine Brand? Information Intermediary Use and Preference for Branded Web Retailers, *Journal of Industrial Economics* 54, 425-449.

Wangen, K. R och E. Björn (2006), How do Consumers Switch between Close Substitutes when Price Variation is Small? The Case of Cigarette Types, *Spanish Economic Review* 8, 239-253.

Zhu, T., V Singh och A. J. Dukes (2005), Local Competition and Impact of Entry by a Dominant Retailer, Discussion Papers 2005-05, Centre for Industrial Economics, University of Copenhagen.